

Sax. C
3

~~H. Senf 25. 53~~

00.

SERENISSIMI. POTENTISSIMIQUE.
PRINCIPIS. AC. DOMINI.

DOMINI.

JOHANNIS. GEORGII. I.
SAXONIÆ. JULIÆ. CLIVIÆ. AC. MONTIUM.
DUCIS. SACRI. ROMANI. IMPERII. ARCHIMARE-
SCHALLI. ET. ELECTORIS. LANDGRAVII. THURINGIÆ. MAR-
CHIONIS. MISNIÆ. UT. ET. SUPERIORIS. ET. INFERIORIS. LUSATIÆ.
BURGGRAVII. MAGDENBURGENSIS. COMITIS. DE. MARCA. ET.
RAVENSBURG. DYNASTÆ. IN.
RAVENSTEIN. &C.

PRINCIPIS. DUM. VIVERET.
OPTIMI. MAXIMI.

GLORIOSE. FELICITERQUE.

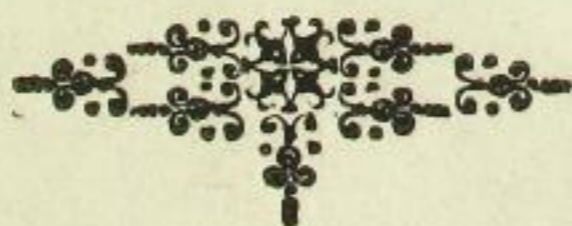
GESTORUM. MEMORIA.

IN. SUÆ. SERENITATIS. FUNERE.
NOMINE. COMPLORANTIS. HASSIÆ.
PRIDIE. NONAS. FEBRUARII. M. DC. LVII.
IN. ACADEMIA. GISSENA.

CUM. LUCTU. ET. LACHRYMIS.
 Publicâ Oratione celebrata

A
JOHANNES. TACKIO.

Phil. & Med. D. Med. & Eloqy. Professore publico
& Archiatro HASSO-DARMSTADINO.

GISSÆ.

Typis Chemlinianis. 1657.

SERENISSIMO
POTENTISSIMOQUE
PRINCIPI AC DOMINO,

DOMINO
JOHANNI GEORGIO II.
SAXONIÆ, JULIÆ, CLIVIÆ AC MONTIUM
DUCI, SACRI ROMANI IMPERII VICARIO, ARCHI-
MARESCHALLO ET ELECTORI, LANDGRAVIO THURINGIÆ,
MARCHIONI MISNIÆ, UT ET SUPERIORIS ET INFERIORIS LUSATIÆ,
BURGGRAVIO MAGDENBURGENSI, COMITI DE MARCA ET
RAVENSBERG, DYNASTÆ IN
RAVENSTEIN &C.

PRINCIPI IN INCOMPARABILE
SAXONIÆ DECUS ET SINGULARE
IMPERII ROMANI SOLATIUM DATO
FORTUNÆ PERRENNITATEM
PRECATUR

Serenitatis suæ

humilissimus Servus

JOH. TACKIUS, D.

SERENISSIME POTENTISSIMEQUE
PRINCEPS ELECTOR.

Um SERENISSIMI POTENTISSIMIQUE
PRINCIPIS AC DOMINI, DN. JOHANNIS
GEORGII PRIMI, SAXONIÆ, JULIÆ,
CLIVIÆ AC MONTIUM DUCIS & C.
PRINCIPIS ELECTORIS, dum viveret omni

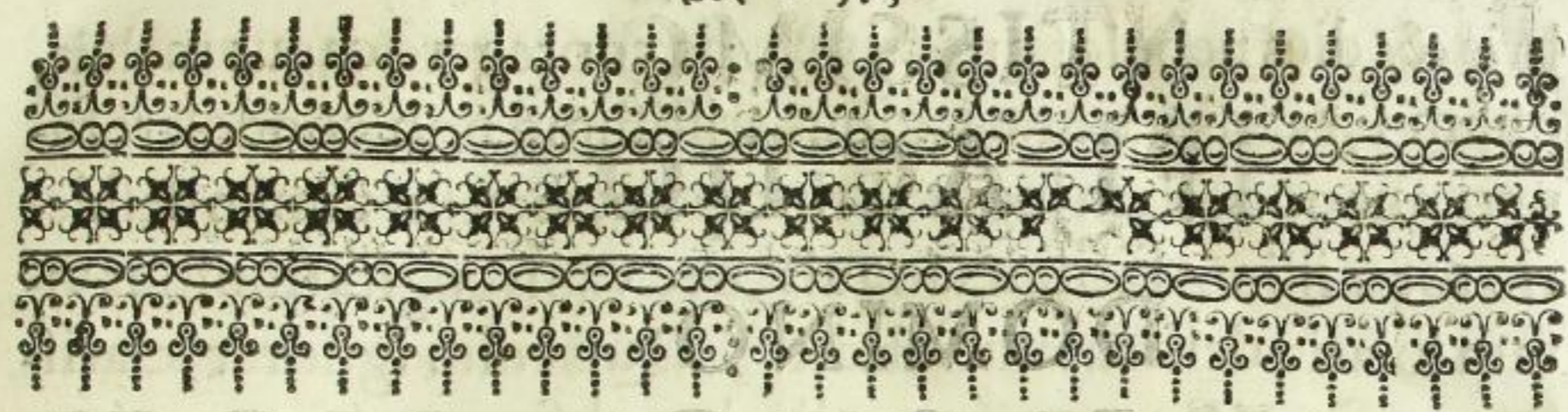
laude dignissimi fata, tristissimo nuper nuncio divulgari per Hafsiam cœperunt, atque Serenissimi Principis ac Domini, Domini GEORGII II. Hafsie Landgravii & c. Patria nostra Patris clementissimi jussu ego quidem, uti par fuit, merita tanti Principis Oratione publica deprecare debui; Inter mortales neminem invenire potui, cui tanti Herois memoriam consecrarem, nisi Te, ô Princeps Elector Potentissime! Filium utpote primogenitum & Nominis Paterni Electoralisq; dignitatis Heroicarumq; virtutum aliarum incomparabilium heredem, Ducem Imperio populisq; subjectis exoptatissimum. Fateor equidem, me brevibus horis tanti Ducis & Electoris merita enarrare pro dignitate non potuisse, cum non una atas in iis ritè depingendis sufficere possit.

)*(2

As

At cum per officii & luctus publici legem mihi tacere non licuerit, aliquam saltem ratione silentii turpitudinem effugere volui. Accipe ergo Princeps Elector Serenissime & Potentissime, in maximo Saxonia universa luctu complorantis quoque Hassia testimonium! Quae verò medios inter luctus sibi quam maximè gratulari visa est, quòd in TE SUCCESSORE non amissum videat Saxonia Parentem, aut Imperium Electorem, aut tot populi Ducem: sed quòd novum quasi Atlantem, cujus jam humeris Imperium Romanum, factò Interregno, nititur, experiantur universi. Addat Deus robur tanto robori, efficiatque, ut post innumera domi forisque clarissimè gesta, & Beatissimi Parentis annos, & famam mori nesciam piè feliciterq; superes.

ORA-

ORATIO.

ACADEMIÆ HUIUS
RECTOR MAGNI-
FICENTISSIME, PERILLUSTRIS
AC GENEROSISSIME
COMES.

MAGNIFICE DOMINE PRO-RECTOR.
*Viri admodum Reverendi, Nobilissimi, Consultissimi, Expe-
rientissime, Clarissimi, Reverendi, Spectatissimi. Tuque
nobilissimorum politissimorumq; Studiosorum
corona lectissima!*

Dum hactenus pristinum
mortalibus fulgorem astra non adeò præstare
visa sunt, & cœli terræq; quædam continua-
tis imbribus vastitas, imò deserta omnia oc-
currere: nescio equidem, P. C. an horum omnium excogitari
alia ratio possit; quàm unius, sed terreni sideris defectus, ad
eius extinctum lumen ipsum quoque cœlum involvi tene-
bris,

A

bris,

bris, & dies nebulosæ noctis peplis contegere caput maluit, quam servatis naturæ legibus tristissimo non condolere funeri, aut non etiam lugere Principem, in cujus tamen desiderio tot millium fatiscit sanguis, nec vanis cogitationibus vitam solatio destitutam fastidit. Quis enim ignorat, clarissimum Sacri Romani Imperii jubar obscuratum; terræque umbræ inferri cœpisse Serenissimum ac potentissimum Principem ac Dominum, DN. JOHANNEM GEORGIUM, SAXONIÆ, JULIÆ, CLIVIÆ AC MONTIUM DUCEM, SACRI ROMANI IMPERII ARCHIMARE-SCHALLUM ET ELECTOREM, LANDGRAVIUM THURINGIÆ, MARCHIONEM MISNIÆ, SUPERIORISQUE ET INFERIORIS LUSATIÆ, BURGGRAVIUM MAGDENBURGENSEM, COMITEM DE MARCA ET RAVENSBURG, DYNASTAM IN RAVENSTEIN &c. Saxonem, inquam, illam Evangelicæ securitatis columnam: venerandam illam inter omnes sui ævi Principes canitiem: illum fortissimum animo, rerumque gestarum memoriâ admirandum Ducem; qui præter innumeras alias virtutes pietatis & constantiæ erga Deum ostentatione, & in patriam religionem amore nulli mortalium secundus mori non debuerat, nisi etiam illi fatalem experirentur horam, qui nihil in vitâ nisi laude dignum admisere. Qui tot Principum felicissimus tradux, tot Principatum Pater, tot terrarum ornamentum omne id exsecutus est, quicquid magnarum rerum geri potuit, & omne id complexus, quod salubri consilio domi, foris, ubique, clam, palàm, apud omnes obtineri solet: at nunc exantlatis omnibus, quibus destinatus erat laboribus, vitæque perituræ compagibus solutis non Saxonas modò, sed & Danos & Hassos & CimbroS & Suecos & Ascarios & Megapolitanos & Germanos universos, imò ipsum Imperatorem totumque sincerioris fidei orbem, verbo, omnia luctu & lachrymis complevit. Ut neque dolorem sustinere valeant reges, neque sibi temperare à ploratu reginæ

ginæ, nullaque illustris familia sit, quæ non aliquod orbitatis, sed frustra, in planctibus quærat solatium. Nempe, qualia in morte & post eam existere solent Optimorum Principum indicia, ea quoque hâc ipsâ die de Saxonis gloriâ testimonium perhibebunt ubique gentium certissimum. Menandro Bactrorum rege in castris mortuo, honorificè in civitatibus omnibus parentatum est, cumque vehementer super reliquiis ipsius esset exorta pugna, vix hâc conditione pax stetit, ut singulæ civitates parte æquali cinerum ejus ablatâ, monumentum ei statuerent. Romæ, cum ad dubiam Germanici valetudinem attonita civitas sequentes operiretur nuncios, & repente jam vesperi incertis auctoribus convaluisse tandem percebuisset: passim cum luminibus & victimis in Capitolium concursus est, ac penè revulsæ templi fores, ne quid gestientes vota moraretur, auditæque gratulantium & concinentium voces: Salva Roma: Salva patria: Salvus est Germanicus. Sed ut demum fato functum palàm factum est, non solatiis ullis, non edictis inhiberi luctus publicus potuit: quin potiùs, quo defunctus est die, lapidata sunt templa, subversæ Deùm aræ, lares à quibusdam familiares in publicum abjecti & partus conjugum expositi: imò & Barbaros ferunt, quibus intestinum, quibusque adversus Romanos bellum erat, velut in domestico, communique mœrore consensisse ad inducias, regulos quosdam barbam posuisse, & uxorum capita rasisse ad indicium maximi luctus. Regum etiam regem & exercitatione venandi & convictu Megistanum abstinuisse, quod apud Parthos justitii instar habebatur. Nisi me fallit justus omnium dolor, post ultro citroque cumulata pro Electore Sene vota, quæ nuper ad Albim ad stuporem exaudita sunt: Salvus sit Elector: Salvus sit Senex ille patriæ nostræ pater: Salvus sit JOHANNES GEORGIUS tot Principum stirps & avus! ubi funeris fama magnorum & parvulorum, senum & juvenum, amicorum pariter ac inimicorum aures fatigare cœpit; quæ non

suspiria, quæ non confusio deprehensa? Neque enim, dum
 Patriæ nostræ Pater Serenissimus Princeps ac Dominus,
 DN. GEORGIUS, HASSIÆ LANDGRAVIUS, &c.
 ob Serenissimam conjugem Electore genitam in communis
 doloris societatem adductus, toti Hassiæ planctum impera-
 vit, atque è vestrum numero P. Conscripti! me ad hoc offi-
 cium delegavit, ut tanto Principe dignas laudes publicâ ora-
 tione in parentationis officium digererem, hâc ipsâ in primis
 die, quâ regium verè funus effertur, & cum Dresdâ tot Reges
 & Principes, totq; Ducum & Principum filii, conjuges,
 nepotes, neptes, pullum sumserè habitum, mihi persuadere
 aliter possum, idem justitii genus in aliis quoque Academiis
 & civitatibus exsolvi, ne ignorari unquam desiderium de-
 functi queat, atque tot erecta de hostibus trophæa, tot insi-
 gnes victoriæ, tot inviolabilium meritorum monumenta
 circa doloris castrum splendentia posteritati eripiantur. Uti
 enim fortunatos Principes nefas est secutorum tempo-
 rum taciturnitate premi, etsi quod magnâ vi & valido robo-
 re ad miraculum ab ipsis patratum est, unius aut alterius æta-
 tis spacium vix percurrere soleat, nisi scribentium pennis à
 mortalitate vindicetur: ita dum sacer ejusmodi labor ab
 Academiis expectari cœpit, vix unquam lethum bene acto-
 rum invenietur, aut immortalitate bonus carebit Princeps.
 Non tanquam facile sit, unumquenq; divinitati consecrare,
 aut arbitrarium penes literarum Professores, pro lubitu fan-
 cire æternitatis statuum: sed quod hi inveniant laudum
 materiam, & illi eam abundantissimè suppeditent. Qui
 enim tam luculentam Germani orbis stellam satis à me lau-
 dari posse existimat, næ ille tenuitatem ingenii mei nondum
 exploratam habet, & qui à quoquam alio, etiam disertissimo
 tantum fastigium repræsentari posse arbitratur, næ ille vir-
 tutum ejus magnitudinem nondum perspectam habet; quæ
 enim de ipso commemorari possunt, tanta sunt, ut subsidere,
 imò deficere sub onere vel præstantissimus cogatur. Sed ut
 quâ

quâ fortunâ optimus quisq; Principum dignus sit, ostendam, si vel maximè in eorum meritis depingendis omnis mortalium industria deficiat, atq; sub humili obsequio non tam Principem Electorem, quàm ejus umbram vestris oculis ingeram, ex quâ de ipso corpore, quod lingua mea exprimere non valet, judicare queatis. Nos verò etiam æquitati litabimus, si maximi Herois fata tristi silentio venerabimur, & jussus Serenissimi Principis nostri, spero, fines ego attigero, si quæ hodiernus dies ad funebris pompæ majestatem postulat, pro viribus saltem & ex parte dixero, ratus, neque semper Deo dignis muneribus olim supplicatum fuisse, cum truges quoque obtulerint, qui caruere victimis, & mola salsa comprecatum, ubi defuere thura. Imò lachrymas potiores fore, quàm fictis ad præconia verbis omnia assequi ea velle, quæ ex cœlo præcipuè pendent, atque ingeniis humanis magnam partem superiora illam iterum repetunt patriam, unde primitus hausta fuere. Ut proinde astri alicujus novi conspectu docta gentilitas Herois alicujus animam cœlo stelligero collocatam crediderit; quamvis meliora edocti, etiam supra stellati orbis circulos nostri præcipuum, quod est mens immortalis, indelebilem futuræ felicitatis characterem sibi insculptum retinens, evertum iri sciamus. Sed unde meritorum tuorum annales, ô Elector maximè! exordiar? ad te enim conversâ oratione, si per beatissimos manes tuos licet, loquar; aut quibus interiora animi tui & ad satisfactionem & populi plausum, imò, dum omnium voces te inclamant, uberiolem veriùs planctum deprædicabo? Quoquò versum enim meos circumfero oculos, instare mihi video tot numina, quorum quodlibet primo loco strui sibi aram postulat. Urget nempe hinc nigris involuta vestibus Religio: Illinc Herculeâ olim, at nunc demissis lassata manibus fortitudo. Illa velat deserta abjectis post terra capillis compita & templa diris implet gemitibus: hæc ad fundendos hostes clavam, imò qui intrepide eam torqueret in hydram,

B

dram,

dram, ademptum sibi queritur. Quid & tuarum vestigia virtutum, per loca cæteroquin invia, mihi insectanda sint: neq; laurus solùm, sed oliva quoque tam sacrum toties circumsteterint caput, justitiâ & misericordiâ, harumq; omnium moderatrice prudentiâ mixtum. Quorum catalogum cùm seculum vix absolvere possit, hæreo sanè initio, nec quid primo, quidve secundo loco dicere expediat, occurrit. Dispendio itaque voluntatis meæ faciendum mihi compendium est, ut saltem attingam maxima, dum ad mediocria mihi non sufficit ullum temporis spacium. Et quod amplissimas urbes ingressi observare curiosè solemus, ut ad splendorem extructa templa primùm videamus, tum fora, gymnasia & porticus extrinsecus protentas miremur: ita & ego in enumerandis laudibus tuis intima prius virtutum tuarum penetralia veneratus gradum ad gesta tua proferam, quæ in orbis theatro non privatim, sed publicè prostant: non parietibus, sed finibus universi clauduntur: non tecto sed cœlo operiuntur.

EA est multorum mortalium arrogantia, ut avidi gloriæ magis, quàm capaces, humanæ sortis obliti se credi velint non hominibus, sed Diis immortalibus ortos, hoc ipso nec superis, quibus se exæquant, nec hominibus, quibus se eximunt, tolerabiles, quippe paulò post fortunæ novercantis ludibria experti, cum sanguine effuso spiritu documentum posteris relinqvunt insolentiæ, nihilque participasse de humore,

Qui superùm manat de corpore Divùm.

Namque & Alexandrum vulnera, venena, mors, suæ fortis admonuère, Hammonis etsi se filium jactaret, atque pro Deo coli vellet, imò ipsum Philippo

Restituit Babylon, demonstravitque putatum.

Ammonis falsâ Jovis ortum semine fama.

Non ita ego laudes tuas incipiam ô Elector! neque quicquam

quam tibi affingam, quod non tuum sit. Quamvis enim Dei genus appellamur, atque de divinâ animæ conditione nemo dubitat; homines tamen sumus, & principio ortus statim de occasu nostri edocemur. Major verò Tibi accedet majestas, si hominibus quidem tua debeas exordia; at ætatis progressu demonstrâris, non humili quidem te toro natum, sed heroum de sanguine pullulâsse, cæterorumque tui æqualium non adæquâsse sed superâsse ingenia. Quoties antecessores atque progenitores tuos cogito, quorum series per multa retro secula variâ ingeniorum se commendavit mixturâ; toties occurrit stupenda incomparabilium Principum messis, ut nec in iis desiderari possit animosus Romulus, nec religiosus Numa, aut victoriosus Tullus, aut ædificator Ancus, neq; amplificator Priscus vel censor Servius. Quis enim ignorat invictum bello Mauritium: pietate & pace clarum Augustum: tot ædificiorum splendissimorum Architectum Christianum primum; & tutissimum illud exulum asylum, imò triumphatorem reparatæ religionis Christianum secundum, de quorum gestis omnium annales loqvuntur, quorumque invicta pietate & fortitudine pectora ipsa suis auspiciis fortuna semper nobilitavit, ut neque potentissimorum Imperatorum arma, neque ferocissimorum hostium impetus resistere potuerint, quò minùs erectis undiquaque victoriæ trophæis securum tandem Religioni extruerent habitaculum, paceque non minùs, quàm alii fruerentur, qui in profano & à se ficto superûm cultu pacem conscientiarum suarum sitam rati nulli sævitæ parcebant, ut exilium viderent, qui pacis sectabantur unicum autorem. Cæterùm uti hæc latè persequi possem atque ingens de majorum tuorum virtutibus volumen implere; nolo tamen illis adeò immorari, ne gloria tua alienæ potiùs famæ ornamentis, quàm propriis crevisse videatur. Inanem enim ac vanam semper reputo eam laudationem, quæ à Natalium magnitudine sua mutuatur argumenta, utpote quibus non magis ad

summam aviti fulgoris iter patet, quàm si quis aliunde petitis
 vestibis ineptè circumspiciat. Tu nempe non alienæ in-
 digus laudis, profligatâ ambitione fabulosâ, parentibus con-
 tentus, quos natura dederat, propriis ornatibus redundâsti,
 ut & majores tuos & universum orbem illustrâsse comperia-
 ris, atque ipsi tui antecessores, si viverent, intra præcipua ma-
 ximarum familiarum nomina Te recenserent, gloriarentur-
 que meritò, quòd Tu præstantissimum germen de suâ stirpe
 non Regum, non Imperatorum destitutum gloriâ defluxe-
 ris, atque perituræ posteritatis spem omnem ademeris hosti-
 bus. A Wittekindo enim Magno, è cujus posteritate duo
 Henrici & tres Ottones Romani Imperatores, ipsèq; Gre-
 gorius V. Pontifex à nonnullis deducuntur, retroque porrò
 promotis ad Artarium usque, qui anno ante Christum sexa-
 gesimo inclaruisse fertur, vestigiis, genealogiæ tuæ splendor
 exit, eademque per Te novo quasi exordio in posteris conti-
 nuabitur ad mundi usque terminum, indicio ex foecunditate
 tua hæusto, rupturam neque passura, neque excidium. Ergò
 ut primùm in lucem Te edidit pia felixque genitrix Domina
 Sophia, Domini Johannis Georgii, Marchionis & Electoris
 Brandenburgici, à quo & nominis habuisti tui amplitudi-
 nem, filia, atque Dresdensi in arce, anno supra millesimum
 quingentesimum octuagesimo quinto, tertio nonas Martii,
 post decimam noctis horam, rerum verò potito Rudolpho
 II. primâ vitæ hausisti rudimenta, conjurâsse in tuam felici-
 tatem visa sunt sidera, ut præter communem ac supremum
 omnium rerum parentem, quem regenerationis mysterio
 paulò post adoptabas Tibi, omnia faverent spemque conci-
 perent haud pauci, Te senio aliquando omnes superaturum,
 prosperisque rerum eventibus mundum nobilitaturum.
 Nam ut de Te priùs, quàm de factis tuis dicam, eluxit primis
 statim sub annis ex Te magnanimitas Christiani I. parentis:
 justitia & pietas Augusti avi: Constantia Henrici proavi:
 intemerata audacia Alberti abavi: animositas & prudentia
 Fridæ

Fride

Friderici placidi Atavi : & Tritavi Friderici bellicosi fidelitas, omnium Saxoniae Ducum è paterna deductorum stirpe. Imò, nam de cæteris quoque stemmatis tui luminibus, sed pauca saltem memorabo, dum aviam habuisti paternam Christiani III. Danorum, Norvegiorum, Vandalorum & Gothorum Regis filiam Annam : Avum verò maternum Johannem Georgium, Marchionem & Electorem Brandenburgicum, Principem laudatissimum, & Aviam maternam Sabinam Marchionissam Onolsbacensem, Electricem Brandenburgicam. Proaviam deinde paternam Catharinam, Magni Ducis Megapolitani filiam : Proavum verò maternum Joachimum II. Marchionem Brandenburgicum & Electorem ingentis claritudinis, & qui expeditione contra Turcam Generalis exercitus Dux, Borussia Ducatum obtinuit; & Proaviam maternam, Magdalenam Saxonie Ducem, Electricem Brandenburgicam. Porroque Abaviam paternam, Sidoniam Georgii Bohemorum Regis filiam: Abavum verò maternum Joachimum I. Electorem Brandenburgicum Academiae Francofurtensis ad Viadrum fundatorem, Germaniae Nestorem dictum; & Abaviam maternam Elisabetham, ex regia Danorum stirpe prognatam, Electricem Brandenburgicam. Iterum Ataviam paternam Margaretam Ernesti Pannoniae Ducis filiam, Fridericique II. Austriaci & Imperatoris sororem, unde ex Austriacâ quoque domo & à Rudolpho I. generis tui amplitudinem & majestatem deducere posses. Atavum verò maternum Johannem III. Magnum ob res gestas, & ob eloquentiam Germaniae Ciceronem appellatum, Electorem Brandenburgicum; & Ataviam maternam Margaretam Guilhelmi II. Saxoniae Ducis filiam, Electricem Brandenburgicam. Tritaviam denique, nam ut ulterius progrediar, tempus vix admittit, paternam, Catharinam Henrici Ducis Brunsvicensis filiam: Tritavum verò maternum Albertum Electorem Brandenburgicum, Achillem cognominatum; & Tritaviam maternæ profapiae

C

Marga-

Margaretam Marchioniffam Badenfem. Dum, inquam, tantorum majorum fanguis extitifti, inſcriptaque tot maximorum Imperatorum, Regum, Ducum, Principumque nomina geſſiſti, quanta de Te ſpes facta! Nimirum, ſi magnæ Herõum animæ naturæ ætheriæ compotes ſunt, & ſuâ ſublimitate, motusq; perpetuitate cœleſtia ſpirant & exprimunt; haud aliter ſe res habebit, quàm mentem Tibi à primo ortu contigiffe magna meditaturationem, nunquam otioſam, ſemper ad Dei gloriam, patriæque emolumentum erectam, & capacitate ſuâ univerſum bene moderandæ Reipublicæ modum abſorbentem, rutamque, gentile Saxonie Ducum inſigne imitaturam, quæ neque ſolis æſtibus, neque hyemis frigidibus quicquam de virore ſuo remittit, ſed omnes aëris eludit injurias. Surrexiſti ergò velut æternantis proſapiæ ſurculus, & mediis licet pueritiæ annis chariſſimo parente orbatus, ſub tutelâ, providâque Friderici Guilhelmi Saxonie Ducis curâ, domi foriſque ſedulus mentem Tibi formâſti in omnes caſus præſentem: corpus verò optimâ temperaturâ conſpicuum, patiens algoris, vigiliarum, laborum, ſupra quàm cuiquam credibile, reddidiſti, ut neque in negotio arduo conſilium, neque in expediendis rebus corporis deeſſet auxilium. Exceſſiſti enim, patriâ imbutus religione, ſed cum fœnore rediturus ad majorum tuorum exempla, Saxoniam: & ubi peregrinorum morum, exterorumque hominum ſtudia Te traxere, varias luſtrâſti regiones, paucisque ſed ſelectis comitibus Thuringiam, Franconiam, Würtembergem Ducatum, Sueviam, Bavariam & Tyrolenſium ſuperâſti alpes. Dehinc Venetias adiſti, viſiſque agris Paduanis, Florentiæque pulchritudine, & ſuperbâ Neapoleos gloriâ cum cæteris Italiæ celebrioribus urbibus Veronâ, Mantuâ, Mileto, celeberrimoque & opulentiffimo Sabaudie Ducatu, Romanas cum primis ſpectâſti arces, olim Mundi caput, at nunc ingentium animorum decipulam, è quâ tamen, Dei gratiâ, nihil quicquam à pietate tuâ immutatus ad capeſſenda

da

da virtutum tuarum ornamenta domum rediisti, alio longè exemplo ab iis, qui ad peregrinas gentes delati, statim, quod cum materno lacte bonum hausere, pravorum persuasionibus corrumpunt, atq; religionem mutant seu mundi splendoribus excæcati, seu infaustæ pietatis titulis veram pietatem fallentes. Nunquam scilicet his deficit meliorum sacrorum prætextus, nunquam antiquitatis excusatio, nunquam Ecclesiæ catholicæ, quæ utinam potiùs candoris & simplicitatis, quàm fraudis & perfidiæ esset sacramentum, titulus. Sed uti nullâ re citiùs mortalibus imponunt mortales, quàm cultu ficto Numinis: ita quàm maximè laudem obtinent, qui animum adversus omnes illecebras & grandioris fortunæ irritamenta, post tot visas regiones, tot lustratas gentes, tot peragrata imperia, post tot superata impedimenta intaminatum referunt genium, & à tectâ impietate semotum. Unde dum ex ejusmodi Principum apostasiâ totæ sæpius provinciæ & regiones inexplicabili implicantur damno, neque eorum reditu aliter afficiuntur, quàm si Hannibal ante portas esset; tu tamen omnium popularium mentes ingenti perfudisti gaudio, tantoq; præsentius sensisti numen, quantò gravioribus periculis defunctus es. Quemadmodum enim ii, quorum incolumitate subnituntur familiarum illustrium decora majoribus deprehenduntur exponi discriminibus, ut iisdem potenti Superùm manu erepti tantò clariora posteris de se promittant indicia: Ita ad Ferraram primò nautæ imperitâ in lacunam trium milliarium actus non sine maximis vitæ difficultatibus Te extricâsti. Haud procul dein Venetias ictum lapidis vitæ insidiatorem evitâsti: & equestri iterum exercitio intentus Veronæ, præcipitem e frænibus equi licentiam superâsti: pauloque post prædonum sceleri & nefariæ latronum audaciæ oblati, opibus omnibus in prædam direptis vixdum evasisti. Mediolani postremò vehementi correptus morbo, atque Medicorum consiliis ob confessoria defectum chartæ, destitutus, jam

hospitis inhospitalitate in nosocomium relegandus, Dei curam sic quidem expertus es, ut Medicis non solum ex Augustâ Vindellicorum & Lindaviâ accersitis ægritudinis levamen haberes: sed & conditionis tuæ difficultate Sabaudiaë Duci exploratâ, atque ad eundem tot humanissimis verbis allectus viginti quater mille exæquantia imperiales pretia munerum loco reportares. Ipseque tandem sedis Romanæ Præsul Clemens VIII. oblatis insignibus præmiis Romam Te revocaret, sed ob nondum domitam morbi vim omnem, frustra. Quæ etiam causa extitit, quominus Gallias, Angliam & Belgas adires. Sed ne sic quidem infestæ Tibi fortunæ machinationes pepercere. Patriæ enim redditus, Albi que vectus eo tempore, quo devotæ pietatis Mater templum Sophiaë precibus festoque solemniter dedicabat, nescio, quâ custodis imprudentiâ tubulus igneus ignem concepit, eoque ad tormentarium pulverem propagato, Christianum quidem Secundum haud parùm læsit: Te verò in Albis fluentem egit, ut nisi cœlestium vigilum tutela obstitisset, levi negotio universa Saxonum ex Alberto deducta profapia, dum Augustus tertius quoque frater iisdem fermè diebus Wittenbergæ periclitabatur, periisset. Sed salvus fuisti, ô magna Dei cura, JOHAN-GEORGI! pauloque post auctus præfulatu Martisburgensi, & à morte Christiani fratris Electoratu, duplicique rursus Episcopatu, Misnico & Numburgensi, tuo ex vigore spem felicioris posteritatis, quæ uno in Te jam stabat, universæ fecisti Saxoniaë. Neque voto defuit successus. Siquidem Serenissimæ Principis ac Dominæ, Dominæ Magdalenaë Sibyllæ, Alberti Marchionis & Ducis Borussiaë filiaë, tum virginis, sed post defunctam sine liberis Sibyllam Elisabetham Ducem Würtembergicam primam, sed nondum biennium ex virgine conjugem, in societatem secundæ junctæ, matronæ, quâ pietatis, quâ virtutum omnium curam incomparabilis fœcunditate quatergeminæ Tibi spes atque oculi Republicæ nati sunt. Nominis nempe tui &

famaë

famæ æmulus Johannes Georgius Electoralis ensis hæres & arbiter. Augustus deinde Archipræsul. Post hunc Christianus & denique Mauritius Principes & Duces pietate, prudentia, animositate & humanitate admirandi, quorum virtutibus non aliter Saxonia conservatur & regitur, quam mundus olim & nunc quatuor illis fluminibus è voluptatis horto irrigari debuit. Neque tamen solo filiorum numero tui felicitas terminari potuit. Emicuit inter terrestres Deas filia primogenita Sophia Eleonora, Hessorum gloria, & post hanc Maria Elisabetha Cimbrorum delitiæ, & denique illa Danorum olim spes, nunc Altenburgensium amor, Magdalena Sibylla, quarum fœcunditate, quantus Tibi existere cæpit nepotum felicissimorū numerus? Dicam aliquid, quod legat posteritas & cum stupore audiant, qui ex multitudine prolis vitæ jucunditatem & felicitatem metiuntur, forte prioribus seculis inter magnates non observatum, neque futuris temporibus, nisi cum ingenti admiratione, inter rarissima tamen notandum: Octoginta nempe & unum Te generis Tui surculos & propagines vel vidisse vel famâ accepisse. Quod quantum sit beneficium & non nisi coelo profectum, vel inde existimare quisque potest, quod inter oracula divina hoc ipsum viri vestigium sit beati. Tu nempe arbor illa fuisti, quæ ad aquarum radicata fluenta ubertate gaudet fructuum, neque foliorum videt casum. Tua vitis instar conjunx, quæ in annos singulos explicuit ramos suos, atque uvarum proventu grævada tot regnis & principatibus ornamenta & dona distribuit, unde alia imperia & nationes umbram sibi porrò polliceri possunt, ad exemplum Caroli Magni, à quo universi Imperii Europæi Principes profapiam deducere sibi in delitiis habent, atque eo ipso vel unicum Carolum tot regnorum & principatuum patrem agnoscunt, quamvis felicitate Carolo major fueris, meo quidem judicio, quod hic post mortem demum in successoribus habuerit suæ fœcunditatis notas & multiplicata nomina: Tu adhuc

D

vivens

vivens Regum & Principum familias auxeris. Quæ verò ingenti jam Te desiderant planctu, & profusissimis ex pietate lachrymis suum sibi Patrem, Avum & Proavum ereptum conqueruntur. Imò tam succulentam sibi radicem emarcuisse, & solem obtenebratum. Scilicet, uti omnis stelligeri cœli exercitus suâ quidem sed exiguâ gaudet luce, nisi à Sole mutuò accipiat universalis luminis feudum: & velut ad horas saltem aliquot tecto sole montes fumant & maria, terræque & paludes omnes temerè & sine lege surgunt, tenebrosissimi instar Chai ad aëra, atque inani occupato omnijam jam spiritum coarctarent mortalium, nisi Sol laboribus suis exsolutus sinu obliquo anguis in morem, in se volutatas umbras horrendas strepituque frementes premeret. Quâ necessitate conspectâ, sanè Philosophi præstantissimi haud obscure deprehenderunt, Solis extinctis ignibus non alium statum inter mortales expectandum creaturas, quàm mundi nondum conceptis cœlestis caloris foculis vacui, primigeniâve destituti luce, unde deinceps voluntate lucis æternæ & ineffabilis in tam absolutum & pulcherrimum, unde & appellatur, opus surrexit, quando confusa & nondum distincta elementa, atque inde producta deinceps rerum semina tumultuariè per noctis immensæ abyssum volverentur, & frigida pugnarent calidis, humentia siccis: mollia cum duris, sine pondere habentia pondus. Ita te occultente caput tuum, ô Elector Serenissime! quantum non excitatur Chaos, quantæ non sublimantur tenebræ, quæ non obfuscantur stellæ? quot non lugent Joves sapientissimi: Martes fortissimi: Veneres, sed cum stupendâ formâ pudicissimæ. Dianæ jaculatrices studiosissimæ & castissimæ; omnes Herôes & Herôinæ, sanguis tuus & luminis tui Vasalli? qui dum altiorum spirituum & animorum excellentia nihil leve admittunt, humi serpere nescii, neque ullis vitæ aut fortunæ asperioris includi se patiuntur terminis, plurimum Tibi decies Genitori, id est septem filiorum, filiarumque Prin-

Principum trium Patri ; viginti dein nepotum & triginta uniusq; neptum Avo ; tredecim porrò Pronepotum & Pronepotum septem Proavo debent : Non aliter, quàm aurum sui splendoris & eminentiæ genealogiam non ex liventi facileq; liquabili plumbo, aut aspero, rubiginiq; obnoxio ferro, inferiorisve notæ metallo alio deducit : sed purissimam elementorum materiam, in quâ radiantes solis lunæque vires abundantissimè cumulatae, in tam speciosam pretioq; omni superiorem massam coactæ sunt, progenitores agnoscit. Nempe, uti tam pulcherrimæ, numerosæque prolis felix proventus insigne benedictionis divinæ, atque eximiæ corporis tui temperaturæ indicium extitit : ita anima tua non minùs jugi se vegetavit prudentia, neque ignobiliores illis edidit foetus. Dum enim corpori tuo Natura terminos quidem posuit, intra quos, ultrà progredi verita, subsisteret, & viribus vitæque metas; ausibus tamen tuis & solertiæ ad exprimendum omne, quicquid ingenium assequi potest ad virtutes factum fines constituere nullos potuit. Crevit nativa indoles tua : haustisque Sapientum præceptis, quibus insiti nobis ignes velut attritu ad chalybem, statim quaquaversum sparsis se exerunt scintillis, hoc assecutus tuisti, ut post varios labores, Christianoq; Fratri exhibita pro salute Saxoniae officia, circumductus jam Electorali purpurâ plenus sapientiæ pietatis & justitiæ antistes esses. Vultus enim tui majestate omnium oculos perstrinxisti, & oris humanitate subditorum animos devinxisti tibi, ut illâ quidem tui venerationem, hâc verò amorem tui conciliares Te intuentibus. Prudentiâ insigni rerum ardua tetigisti & superâsti. Vigiliis laboribusque nullis pepercisti, & dum cæteri mortales in otio felicitatem aliquam, aut corpori saltem aliquando medicinam quærunt; Tu tamen, invictè laboribus Princeps! in continuâ agitatione Tibi constituisti requiem, quòd existimares, remissionem quamcunque declinantis virtutis esse initium, & levioribus saltem curis posthabitis detrimentum Reipublice accelerari posse,

posse, imitatus nunquam otiosi solis industriam, qui moræ impatiens neque in ortu tarda auspicatur vestigia, neq; cùm ad verticem perventum est, consistit, neque in occasu deficit: Sed incredibili velocitate utrumque repetit semper hæmisphærium, ne desit mortalibus vitæ lucisq; solatium. Nam & Tu continuatis imperii negotiis & in se quodam orbe redeuntibus semper exerceri voluisti, ut gesta gestis, merita meritis, victorias cumulares victoriis. Inter cætera verò quæ deinceps longus adornabit catalogus, inconcussâ animi constantiâ & pietate a vitam cœloq; deductam religionem sic amâsti, propagâsti, tutatus es, ut neque persecutorum atrocitas, neque indignantium magnitudo, aut impugnantium numerus, aut ullus Cæcodæmonis astus, profligatâ sceleratorum quorumvis vesaniâ, subdolisq; everfis artibus expugnare eam potuerint, ô Magne veritatis Protector, & cœli militantis Atlas! Crevit enim sanguine fundata olim Ecclesia, & tuo auxilio succrevit stupendo numero rectè credentium cætus inter luctus licet & lachrymas. Et dum patriæ suæ in finibus vel minùs securi, vel vi inde ejecti plurimi seu trepidarent, seu exules errarent, ex tuâ tamen in Deum pietate fiducia illis melioris ævi accessit, imò vulgatâ in perverfores pupillâ ipse omnium pupilla fidelium nunquam labefactata constitisti, ut non semel sed tertîâ vice inter sincerioris fidei populos triumphatum sit & cœlo vis quasi illata. Ut enim taceam perpetua, quæ de hostibus suis trophæa indies erigit fortissimus exercitus sui Dux & auctor Michaël; memoriæ jam subit meæ, & loquuntur id annales, primum Te secularè jubilæum celebrâsse, atque post fractas olim Romani Pontificis Leonis X. vires, enervatasq; cum cætera malorum dogmatum cohorte indulgentiarum nundinationes, stabilitam denique à centum annis per Lutherum, magnum illum Evangelii præconem JESU CHRISTI doctrinam, in illius temporis memoriam triumphum egisse, divisâque in populum magnâ auri argentiq; noviter signati vi ad
sui

sui exemplum omnes Augustanæ Confessionis Professores traxisse, splendidiori sanè & augustiori pompâ, quàm devictis hostibus Romani, quorum in fellâ curuli victores, actis ante se domitis regibus, spolia in Jovis Feretrii aut Martis, alteriusve Deastri templo dedicabant, magnumque reputabant, Capitolium hostium trophæis exornâsse. Majores fuere triumphi tui, majora júbila, quo majores habuit Ecclesia hostes, quorum numerum dum infernus non capit, quis super terræ orbitâ computo eos includet. Concursum est ergò undique, coronæ textæ, insonuere rostra sacra, declamatum est è pulpitis, & parta à majoribus veritas post exatum seculum secura adhuc, post majorum tuorum memoriam Dei inprimis in somni providentiæ: prudentiæ deinde tuæ salutem suam ac sociorum debuit, qui eâdem pietate, quâ Deum sincere coluisti, impietatem omnem profligasti, & tyrannidem profano sacrorum velo amictam amicorum cervicibus depulisti. Quanta illa erat festivitas, quantumque gaudium, quo Deo Sospiratori & Servatori unico humilimæ persolvebantur gratiæ, quo hymno Ambrosiano, omnes Saxonæ Ecclesiæ, omnia Hassorum oppida, omnia cæterorum regnorum & ducatum templâ inter mille cantantium & mixtis variegatisque sonis, sed non sine lachrymis modulantium voces personabant, & júbilus terris contineri nescius cœlorum concameratas penetrabat provincias; coram vero illius solio terglorioso & tremendo substitit, ante cujus pedes projectis coronis suis quatuor animalia illa apocalyptica & viginti quatuor Presbyteri inter ingentem numeroque haud comprehensibilem Angelorum turbam tergemina sanctitatis gloriam cum hymno immortalitatis & æternitatis incessanter Deo & victori agno decantant, atque adhuc pro incolunitate sociorum suorum supplicant. Sed parùm fuit inchoatæ stragis Pontificiæ memoriam seculari festo celebrâsse, nisi & varia pacis bellicę agitates consilia, quibus tam sacrum tuereris depositum.

E

Uti

Uti enim post triumphos pacis sæpe nascuntur bellorum incommoda, & amoto unius excidii metu alii subinde renascuntur terrores: Ita per vices quoque religio tentari, pax turbari, conscientiarum tranquillitas inquietari, & nihil non excogitari cæpit, quo res secundæ insidias experirentur. Ut ergò universo orbi pateat, quàm inextricabili malorum labyrintho tentatas imperii Romani res explicare tentaveris, pro aris deinde & focis, pro Deo & patriæ libertate pugnâris, atque postremò ad usque pacis tempora salva rectaque omnia, eo, quo nunc stant, libramine perduxeris, discrimina ex sacrorum cultu orta paululùm altiùs repetenda mihi existimo. Totus jam orbis adoraverat Romam, neque prout nunc, varietas Religionum animos mortalium diviserat, cum post Johannem Hussum concionatorem Pragensem, sed ob justas in turpem ex rebus divinis quæstum invectivas, contra datam fidem, in Concilio Constantienſi exustum, feliciori, quàm ille, successu Lutherus idem, sed egregium facinus, non solùm ausus est, sed & prosperè confecit. Dum heroico plane spiritu Deique singulari assistentiâ usus divinam restituit rem, atq; effecit, ut per universam Germaniam, Saxoniam cum primis & Hassiam, imò & Bohemiam suscepta sibi gratularetur veritas atque habitaculum inter homines denuò inveniret; sed non sine maximo adversariorum odio. Prout enim à condito mundo semper impugnari Religio cæpit, & hæc fere omnium dissidiorum publicorum titulus extitit: ita sub nomine tuendorum sacrorum semper bella gliscere & alia ex aliis seminari hodiernum compertum est. Olim Religio Hebræos armavit in gentes, & gentes vicissim in Hebræos armavit Religio. Eadem Hebræos Hebræis & gentes gentibus commisit. Ut ut enim inter Hebræos unus idemque Deus coleretur, litem tamen ceremoniarum disparitas movebat sæpius. Imò hæc eadem magnarum inter ipsos cladium autor erat. Gentibus familiare fuit varios colere Deos: non tamen cuilibet liberum fuit statuere de iis, quod vellet.

vellet. Athenienses idcirco duplex gessere bellum Religionis causâ: unum adversus Boëthios oraculum Phocensibus erepturos, alterum eâdem de causâ contra Lacedæmonios. Socrati Religio mortem attulit. Phidias, quamdiu Dianæ simulacrum ex ebore fieri affirmabat, tamdiu in honore erat: at cum idem ex viliori etiam materia fabricari posse putasset, discrimen subiit. Et quis ignorat, quantas clades Romani Principes olim Religionis causâ intulerint iis, qui Christi nomen professi fuere. Et quot præliis gentes à Christianis fusæ fuerint? Romanæ ergo crudelitatis hæres per Gallias, Hispanias, Italiam, Angliam, Germaniasque non minori sævitiâ inhorruit adversus Evangelii cultores Dei que servos, ut potius varia agitaret consilia de excindendis, radicisque extirpandis, quos perperam vocant, hæreticis, ratus sibi regnisque hujus mundi maximè prospectum, si omnes se adorarent, securamque tum inter omnes futuram pacem, si ad regis exemplum omnes crederent. At cum conscientiarum pax potior sit, neque animorum tranquillitatem mundanis legibus coerceri velit Deus, cui soli utpote in abdita & secreta arbitrium est. Ideoque occultè jam gliscentibus per imperium belli civilis exordiis, malique exacerbatione in Bohemiam usque propagatâ, cum audacior hæc, Viennam Matthiâ Imperatore profecto, Brunaviæ inconsulto loci ejusdem Abbate ædem erexisset, sed jussu Cæsaris paulo post destructam; projectaque per fenestras à se pace, in conscientias gravius metueret imperium; percusso cum Dacis, Pannoniisque foedere alium meditata est regem. Consilio licet incauto, & tristi eventu sibi regi que novo exitioso. Natumque sic regis Ferdinandi repudium, & ex hoc bellum contra Fredericum V. Palatinum, diverso primùm utriusque partis successu dubium, usque conducto undique milite auctæ Cæsaris vires, dum Septemvirorum nullus susceptæ contra legitimum regem electioni faveret, Bohemorum spem labefactarunt. Quis enim subditis concederet potestatem abalienandi re-

E 2

gem

gem electum , aliamque in locum illius pro arbitrio subvehendi? Profectò , velut hic ausus oraculorum divinorum monita eludit : ita sequi eum solent fata , vix humani torrente sanguinis expianda. Germania certè belli existere inde cæpit area : Martis que sedes & ludus , in quo ipse lanista non ludicris pugnis & duelli proludivis exercuit tyrones arenæ , sed apertis in campis Regum & Principum inter se arma commisit , & cruenta civilium præliorum spectacula per triginta & qui excurrunt , annos exhibuit. Quæ verò mala Tu , ô Elector Princeps providissimè ! declinaturus , cum omnem operam frustra collocasses dehortationibus ad Fridericum ab invisis & inauspicatis sceptris , ratus alias commodiores pro tutelâ Religionis inventum iri vias , neque redire in gratiam cum Ferdinando Bohemi constituissent , ne ultra quam par est , grassaretur tumultuantium numerus , à Cæsare cui omnem datam fidem servare constitueras monitus Lusatiam invasisti , præmissisque humanissimis Verbis , ut Cæsaris potestati se submitterent , neq; experiri ea incommoda malent , quæ bellorum violentia militum que impotentia secum trahit , postquam eam in rem Legatus nihil non solum profecisset , sed & violato gentium jure detineri intra Budissinam cæpisset , urbem eam post varia fortitudinis , tam ab obsessis quam exercitu tuo edita experimenta victor intraisti , atque triumphantis in morem à Senatu obviam facto ipse equo conspicuus , totumque corpus armatus , oblatis aureo disco urbis portarum clavibus veniam , deprecantibus culpam , dedisti. Domitâ sic Budissinâ , reliquos quoque Lusatos in potestatem redegisti. Et post infelix Palatino prælium Pragen- se cum Quadorum ordines in Uratislaviâ consulturi coiissent , quid sibi in tot adversis casibus armorumque victricium minis agendum , iterum ad pacis consilia ipsos admonuisti , rogatusq; ne Quadis bellum inferres , salutem non solum Palatino & Cæsaris gratiam , sed & pristinae fortunæ splendorem , ubi in fidem redire vellet , & his contraria , si nollet , au-

dactet

dacter pollicitus es. Gorlitium dein, quod aliquantum audacius repugnabat, levi Marte subegisti, & Jegerndorfii Marchionis conatus apud Quados feliciter repressisti. Omnia, ut pacem imperio redderes & inconsultè suscepta contra Imperatorem arma plus prudenti consilio, quam barbarâ immanitate reprimeres. Dies hoc loco me deficeret, si omnes curas, omniaque consilia tua pro Germaniæ afflictæ pace agitata sub eloquentiæ leges revocare vellem, atque eas recensere legationes, quas ad Cæsarem diversosq; Imperii Status splendidè instituisti, & aliunde ad te missas plenus auctoritate & grandævâ quædam majestate audivisti. Historicorum hoc munus sit, quorum industriâ ad posteritatis recordationem singula de Te perscribantur. Mihi verò in compendium cætera redigere liceat, quæ magnitudine cæteroquin sua doctissimorum ingenia fatigare queunt. Restituta ergo Imperatori Bohemia, cæterisq; in obsequium, tuâ, ô Elector virtute redactis, hoc unicum tibi constare videbatur salvam jam fore universam Germaniam. At cum sopito incendio uno subnascerentur alia, neque quicquam feriaretur Martis truculentia, binisque eodem anno edictis caveretur, ut sive intra sex menses, ad primæ legis tenorem, sive intra quatuordecim dies, quæ secundi edicti summa erat, omnes cujuscunque conditionis & sexus ordines, præcipuè nobiles Romanæ religionis placitis imbuerentur, aut toto regno facefferent, sub interminata gravissimâ poenâ, omniumque bonorum publicatione. Germania dein universa diris exponeretur rapinis, atque ipsa etiam Saxonia cruento, & omnem barbari feritatem superante bello implicaretur, neque ampliùs contra rebelles suscepta videretur expeditio: Sed Tyllio Fridlandoque & Pappenheimio Cæsarianorum exercituum Ducibus omnes Principum & Electorum opes in discrimen venirent. Namque post diram bellorum luem, quæ undecim annos totos usque ad Balthicum & Germanicum mare boreali tractu grassata innumeros mortales abriperat, provin-

ciæ omnes effusis acie cadentium populorum sanguinis torrentibus cruentatæ cernebantur. Jamque post sopitum bellum Danicum etiam Magdenburgum militaris corona cingeret. Primùm quidem magnificâ legatione Germaniæ querelam sub Philippo Ernesto Mansfeldiæ Comite coram Imperatore per Oratorem explicuisti, atque post enumeratos tuos, cæterorumque ordinum labores in copiis alendis, stipendiis solvendis, delectibus, stativis, hybernis habendis & quàm pluribus aliis pro fide Cæsaris susceptis, dum nihilominus, prædationibus, cædibus, incendiis misera jacerent cuncta, ut post homines natos nunquam Germania tot calamitatibus agitata & saltem nondum penitus deleta memoretur. Ipsorumque Electorum privilegia ab Antecessoribus Cæsaribus perpetuâ fide servata militis effræni insolentia spernerentur, labefactarentur & in prædam concederent, jure meritoque pro afflictâ patriâ deprecatus es: Aliam conditionem merita tua poscere, aliamque remunerationem intemeratam tuam Constantiam. Exauctorandum ergò militem, ubi nullus hostis esset: vel è provinciis deducendum vel pœnis severissimis illius coercendam petulantiam. Deinde verò, ubi Wallensteinii sævitiâ nihil mitesceret efferum militis ingenium. Postremùm nobilissimam Saxoniam civitatem, Magdenburgum, pulcherrimum sanè & opulentissimum ad Albim munimentum funditus excisum & tot milia Christianorum foedissimè trucidata cerneret, doloris impatiens, sævissimum facinus spem omnem futuræ pacis in imperio abruptisse existimasti, tuamque proinde rem agi, ubi vicinus conflagrasset paries. Fortè eo ipso tempore irritatus à Cæsareanis in Lubecensi diæta Suecus, & quòd Cæsar Sarmatis auxilia suggessisset, principesque sibi consanguineos Ducatu expulisset. Et Megapolitanis Ducibus in patriam reditus spes omnis abscinderetur, adactis à Fridlando ad præstandum sibi homagium Ducatus illius subditis, interdicitæque illis religionis avitæ securitate, Pomeraniâ superata

fata

ratâ Saxonîæ vicinior erat. Ut ergò indignè tulisti Te, ô Elector Fidelissime! optimeque de Imperio meritum à Tylliaeo armis peti, atque perperam Electoralis ensis labores pro recuperatâ Bohemia & Austriacæ Domus felicitate compensari, ad magnanimi Ducis exemplum, ipse magni animi Princeps, ô Elector potentissime! neque malis infringi, neque adversæ fortunæ impotentia cedere voluisti, quin potiùs audentius contra ire, atq; injurias Tylliaei insolentiâ, Cæsarianorumque militum sævitia illatas ulcisci certus, conducto ingenti exercitu foedus cum Gustavo Adolpho, immortalis nominis Rege, in societatem simul eunte Electore Brandenburgensi pepigisti, atque haud procul Lipsiâ cruentum prælium adorsus es, primaque impressione abs Te factâ, Elector fortissime, Sueco dextram tenente alam, cum hoc maximam de Tylliaeo Pappenheimio cæterisque Cæsareanis insanum & indomito fere robore pugnantibus gloriosam reportasti victoriam, ut profligatis cæsisque his Lipsiam & quæ intempestiva Martis crudelitas hauserat recuperares. Serò tum quidem Cæsar cogitare cæpit, optimum & potentissimum Principem non fuisse irritandum, ut propterea de pace agere per Hispanum Legatum ex usu fore censuerit. Qui verò audito, non posse Te coram Sueciæ Rege armato, Victoreque in foederatorum Principum oculis aliquid transigere, in primis post vulneratam causam, sibi que & Electorali purpuræ tot illatas à milite injurias, nisi de universali Germaniæ pacificatione ageretur, ne illorum victricibus armis in Te conversis belli incommoda cladesq; novas sentires, sine spe dimissus est. Pragam inde ab Arnheimio intrepido bellatore obsessam deditioe accepisti. Fremebat tum gaudio universa Praga, & tanquam asylo, noviter constituto confluebat in eam ex omnibus provinciis magnus mortalium numerus ob religionem toties proscriptus, gratulabaturque Tibi Evangelicæ Veritatis Assertori & Liberatori sui. Cæterum neque sic fortuna tua indies incrementis suis ad majora

properans sistebatur. Hinc Mansfeldia firmo præsidio, com-
 meatibus & armis satis munitum oppidum post tot tormen-
 torum fragores tuum accepit jugum: Illinc ad Limburgum
 Arnheimius feliciter pugnavit, atque urbe præsidium exce-
 dere iussit. Mox intrepidus manu, animique imperterritus
 Hoffkirchius Liburnos Pragenfi in agro fudit. Iterum divi-
 na & infomnis providentia à Liburnorum insidiis tutum te
 præstitit, ut tuis innotesceret hostibus, amplius aliquid, quàm
 cæteris mortalibus præsidii cælestis adesse, neque eos tam fa-
 cile falli posse. Tantarum ergò rerum tuarum successu &
 Suecis crevere victoriæ, ut alterâ vice per Ducem Lauenbur-
 gicum tui conciliandi Cæsar curam ageret. Imò & paulo
 post, ubi vafer consiliis & astu Wallensteinius Bohemiam af-
 flexisset, atque de pace tecum deliberanda fecialem misisset,
 tum ut Suecici Regis partibus te abriperet, tum ut ultro ci-
 troque missis nunciis tua consilia, exercitus, habitum actio-
 nesque & partes singulas exploraret: non tamen fucatâ re-
 rum specie decipi Te Deus voluit, ut potius tectis illius sub-
 dolis artibus, dum improvise impetu imparatum & mali ni-
 hil suspicantem obruere, traductis jam clanculum ultra Al-
 bim aliquot legionibus, destinarat, in ipso velut puncto eri-
 puerit & hostis tui impias eluserit machinationes Arnheimii
 vigilantia. Defunctus ergò tanto periculo, ubi Wallensteinii
 potentia postea crevit, coacto Torgavium conventu Proce-
 tum novoque militum delectu habito, Arnheimium denuò
 in Quados expeditionem suscipere iussisti, cujus virtute pri-
 mo quasi aditu Glogavium deinceps Uratislavia tuum agno-
 vit imperium, factaque magna ad Viadrum Cæsarianorum
 strages. Imò dum res Suecorum ad Norimbergam declina-
 re, & in angusto stare viderentur, Saxonum tuorum auxilio
 anxii Regis curas sublevasti, ut conflictu ad Norimbergam
 edito ille à Wallensteinii se extricaret conamine, atque paulo
 post belli flammis concipiente Saxoniâ, Lipsiaque Wallen-
 steinio dedita, datæ fidei memor in hostes moveret, editoque
 cruen-

cruento prælio victor ad Lützenam, morte libertatem Saxoniae assereret. Verum enim verò ne sic quidem quies. Recrudere undique Cæsarianorum agmina. Opposuiisti ergo illis, Wallensteinio imprimis Arnheimii tui robora, quibus ille ad internecionem procul dubio in Quadis deletus fuisset, nisi vaferrimus Wallensteinii animus bellandi oportunitatem & prælii felicia auspicia, fallacissimâ pacis persuasione repressisset, atque se suumque exercitum a præsentaneâ clade, tuis verò victoriæ gloriam eripuisset, quam tamen admirandâ ad Lignitzium bellandi virtute integram deinceps reportasti, dum datâ pugnae tesserâ Saxonibus tuis: Deus nostrum auxilium, tertio idus Maij 1634. cum Cæsarianis animosè pugnasti, horumque acie disjectâ incredibili ardore & inconcusso robore validissimum fudisti exercitum; & tantò quidem majori laude, quanto vel ipsorum adversariorum testimonio validiori ipsa elementa impetu pro Te certasse compta sunt. Orta repente ventorum procella Cæsarianorum in vultus tantâ violentiâ sæviit, ut tormentorum, sclopetorumq; fumo adversus hostes retroacto omnis ipsis pugnandi facultas adimeretur, atque sic fumus cœlum, venti in partes tuas succederent. Ignosce, pietissime Elector, quod ea pro laudibus tuis congeram, quæ soli debentur providentiæ supremæ. Si enim Constantini Magni augebat gloriam, ipsum numinis præsentis ope vicisse, profectò væcordis animi esset, ea à me præteriri, quæ cœlestis beneficii magnitudinem, atq; inde pietatem tuam exprimere nata sunt. O Ergò

Nimum dilecte Deo, cui militat aether

Et conjurati veniunt ad classica venti.

Successit inde in obsequium tuum cum Glogavio tota Quadorum provincia, nihil officiente labore ac sollicitudine Cæsarianorum, ut potiùs hi tuæ virtuti cedentes honestius imperata facere, quàm proptervè perire maluerint. Denuò ergò tantis successibus clarus ab Imperatore ad pacem sollicitari cæpisti. Et uti quidem nunquam quicquam in animo

G

tuo

tuo fuit majus, quàm pacem quærere, pacem habere, pacem
 fovere. Ita ubi seriò tecum agi visum est, arma moderari
 voluisti, ne te tuosque everterent, atque in tantum cum Im-
 peratore convenire, in quantum id subditorum & commu-
 nis Patriæ salus admitteret. Cùm enim publici amore boni
 accensus, Germaniæq; quietis cupidus, nihil quicquam re-
 mittentibus à Gustavi morte belli incendiis, atque exteris ar-
 mis cuncta porrò quatientibus videres, pace cum Cæsare
 factâ Te aliosq; Imperii Status habere libertatem posse, quam
 icto cum Suecorum Rege fœdere nisi armatâ manu tueri
 non poteras, sublatis bellandi cum Cæsare causis & discor-
 diarum omni metu sopito à bello feriari maluisti, quàm pa-
 triæ accelerare ruinam. Retraxisti ergò arma, quæ poteras
 resumere, si expediret in publicum. Imò quiescere voluisti,
 ut paci esset locus. Et dum propriam multi aviditatem vi-
 ctoriis explere satagunt: tu tamen non tam cruentæ inten-
 tus gloriæ ardori, quam patriæ securitati condendi & evagi-
 nandi gladii peritus, utrumq; suo destinasti tempori, ut neq;
 sub discrimine tibi deesset acies, neque oblatâ tranquillitate
 promptissimus ad amicitiam animus. Cæterùm, prout quæ
 sano suscipiuntur consilio, non tamen ab omnibus appro-
 bantur: ita dum quietem sectatus es, nihil minùs, quàm quie-
 tem obtinuisti, Suecis ultionem tibi destinantibus, atque in-
 dignè ferentibus, Te sine bello pacem velle. At non deerat
 Tibi exercitus, non contra nova pericula vires novæ. Vidit
 Lipsia in apertos denuo produci campos lætas militum co-
 hortis ære tuo conductas, quorum numerus triginta duo
 explevit millia, integras nempe equitum turmas copiosaque
 agmina; quorum potentiam haud sustinens Banerus in Po-
 meraniam recessit. Vidit deinde Magdenburgum Te sui li-
 beratorem. Et quamvis Banerus non minùs frustrandis tuis
 conatibus quàm suæ gloriæ in eâ urbe servandâ intentus ma-
 gnoperè laboraret, ut undique militum auxilia contraheret,
 frustra tamen sollicitudo ipsius fuit, dum urbs in tuum venit
 obse-

obsequium. Natum inde tibi ad Wittstochium dubium prælium, in quo incautos paululum tuos Dux Banerus, nescio quâ fati asperitate etsi cedere cogeret. Tu tamen illo in prælio neque assiduis laboribus neque indefesso studio pepercisti, quo ipse aciem instrueres, militem adversus hostem educeres & pro Cæsaris salute acriter dimicares. Incerti sunt bellorum casus. Et ubi hostium vincit numerus, aut loci oportunitas, melius est referre gradum & servare militem, quàm inevitabili eum relinquere discrimini. Et quid hæc memoro? Subsecuta statim alia egregia facinora, quæ declinantem restituere rem. Görlizium siquidem occupasti. Et quod de Annibale dicitur, eum in obsidione Saguntina, tum in conficiendis admovendisq; machinis ad dejicienda mœnia, tum in adeundis locis, ubi imminens periculum ostendebatur, semper primum conspectum fuisse: atque omnia denique non secus egisse, ac si nihil inter se & militem interesset: ita in oppugnando Görlizio ipse operi tantâ curâ institisti, ut tuis ipsismet manibus tormenta librâris & disposueris, quibus opposita munimenta continuâ pilarum jaculatione pulsares. Alias innumeras civitates abs Te captas & in obsequium ire jussas omitto. Quis enim omnes tuas victorias complecteretur? Hoc solum memorandum, Banerum, singularis aliâs felicitatis & experientiæ militaris Ducem, paulò post Germaniâ penè omni excessisse militis tui robore, qui pari numero, tanquam nullus ex tuis clade cecidisset, similiq; virtute ex sociorum velut sanguine pullulârat, perterritum, trannatoque Viadro pristina ad Pomeraniæ usque fines retro legisse vestigia: Te verò in novæ victoriæ spe retardâsse. De quo verò velleo nomine Tibi gratulari potuisti, quod novas in patriam tuam molitus inpressiones fati necessitatem intra Martisburgi arcem expertus sit, atque apud Cheruscos tuos mortalis gloriæ terminum viderit. Hoc ergò modo semper tui similis ubivis fortitudinis excellentiâ clarus fuisti, novisq; semper facinoribus priora illustrare statuisti: itaque rebus

præclare gestis res præclare gestas, & spolia ex hostibus relatis nova semper addidisti, usque dum Chemnitzio aliisque Cheruscorum civitatibus post depulsa Suecorum præsidia occupatis, tantis bellorum incommodis finem impositurus armistitium cum Suecis fecisti. Sed quid ajo? ingruit post hæc sceleratissimi seculi desperatissima hora, quâ non ad pristinorum seculorum gloriam, quibus ille præcipuè spectandus erat bellator

— *Taciti nullâ qui fraude soporis
Ense palam sibi pandit iter reditque cruentus
Et Diomedæis tantum felicior ausis*

Quantum lux tenebris manifesta que prælia furtis.

Virtute scilicet & Marte aperto, quibus omnium Heroum fortitudinem & candorem aut superasti aut æquasti, sed latrunculorum more & furtiva quâdam rabie Te adoriri sic quidem constituit æternum impietatis mancipium, ut Te sanctum Electorem, Te afflictæ pietatis tutissimam anchoram, Te Regum & Ducum sanguinem cum cõjuge & liberis (exhorresco referens) & omni co, quod in tui præsidium roboris superesset, aut nefario sceleri virtutem opponeret, obtruncaret, jugularet, excinderet & funditus deleret, Aulam universam tot sacratissimorum capitum cæde urbem omnem terroribus sanguine & lachrymis, domos rapinis ululatibus & luctibus compleret, & nefanda alia patraret, qualia ab ultimis Scythiæ populis neque horrens unquam vidit Caucasus neque Hyrcanæ tentavere feræ. Sed divinus, qui te completebatur amor, ô magna Numinis cura Elector maxime! superabat omnem hominis versutissimi calliditatem, ut quantumvis suscepti sceleris conscium præter se neminem vellet, machinationis tamen suæ nefanda audacia Numinis vigilantia proderetur. Ite jam insipientis seculi clandestini Consultores: Ite, qui superos nullam mortalium curam agere, atque tanquam nullus arcanæ mentis arbiter cœlo terraq; existat, solerti que indagine cœlestis providentiæ excubias
falli

falli posse arbitramini! Tristi fato ereptus est Elector, & ipso penè momento, quo feralis immittenda erat tempesta, excubantis Jehovæ dextra fefellit nefariorum solertiam, ut jam certò constare vobis possit, illos ipsos, quos sibi his in terris Vicarios summa legavit potestas, potentissimo quoque auxilio semper stipatos incedere, atq; ab omni audiente aure, nescioq; soporis oculo moneri, imò passis umbræ in morem alis Omnipotentis protegi, ne violentioris solis spicula de die cutem urant, aut Lunæ nebulosioris halitus de nocte artus degravent, & seu domi intra privatos se contineant parietes curarum mole distenti, seu foris belli pacisque obeant munera, sospites tamen è præsentissimis periculis eruantur. Sejanus verò frustra tentatis omnibus suo tempore tanti sceleris auctori poenas dabit, & in æthneis procul dubio fornacibus meritorum suorum annales dignis nisi resipuit, leget suppliciiis. Interea nihil tibi induciis visum fuit commodius, ut etiam ad Osnabrugensem & Monasteriensem easdem extenderis pacem, totiq; Germaniæ exoptatam, ex quâ tanto major Tibi nata gloria, quanto intensiori cupiditate pacis promovisti consilia, dum inter Imperatorem & duos Reges Gallum & Suecum, Orbis potentissimos monarchas, Imperiiq; Status non tam bello victos quàm fatigatos, neque tamen viribus exhaustos, quàm in nova semper prælia, si opus esset, promptos, atque irritatarum instar ferarum acerbius ad invicem surrecturos, factâ amicitia omnem Germaniæ calamitatem sustulisti, ut jam ad majora incrementa velut nova resurrexisse videatur, atque inter cætera melioris fortunæ documenta maximam sibi reputet questum contra inferos manes, totis conatibus pacis negotia averfatos cum induciis diu efflagitatis, quas, ô Deus! æternas esse jube! stare Religionem, Veritatisque cœlesti undiquaque digna fieri sacrificia, quæ tanto sublimiori se elevabunt gloria, quanto ampliori te elevasti felicitate supra majorum tuorum auctoritatem, Johannis Friderici imprimis, qui cum haud prospero suc-

H cessu

cessu cum Carolo V. pugnasset, electoralem claudere coactus
 est purpuram, exspirantisq; Septemviralis dignitatis emi-
 nentiam concedere Mauritio, qui primus in gentem tuam
 sacrum Imperii enssem intulit, Tibique singulari Numinis
 favore per Avi Patrisq; & Fratris tui transmisit manus. At Tu
 per pietatem tuam stetisti, neque ullis hostium viribus aut
 dolis everti potuisti, ut potiùs medias inter Bellonæ tempe-
 states alterum institueris Lutheranae Religionis Jubilæum
 atque publicatæ à centum retrò annis Augustanae Confes-
 sionis memoriam festo solemnè celebraveris. De C. Fabio
 Dorso refert Valerius Maximus, ipsum memorabile exem-
 plum servatæ religionis dedisse; namque Gallis Capitolium
 obsidentibus, ne statum Fabiæ gentis sacrificium interrump-
 peretur, Gabino ritu cinctum, manibus humerisque sacra-
 gerentem per medias hostium stationes in Quirinalem col-
 lem pervenisse: atque omnibus ibi solemnè ritu peractis in
 Capitolium post divinam venerationem victricium armo-
 rum perinde ac victorem, rediisse. Non aliter tu inter me-
 dias armorum furias, & ubi quàm maximè Religio impete-
 retur, tanquam victor seculari iterum sacrificio triumphasti
 gentisque Lutheranae sacra propriis velut humeris extulisti.
 Dum temporis illius recordor, nescio quis sacer horror pe-
 ctus meum concutiat. Ardebat totus orbis bello, jamque de-
 voraturus videbatur regna & provincias, urbes & agros in-
 clementior ignis. Et ecce! inter maxima discrimina, me-
 diosque rapidissimorum ventorum turbines salva nihilomi-
 nùs fulsit Religio, inermis pene, & saltem non planè subacta.
 Fumabant thure laudum altaria, implebantur concentibus
 in Ter gloriosi Numinis honorem templa, lætabantur senes
 pariter ac juvenes, matres & puellæ triduo jubilo, tan-
 quam renascentis natalem orbis celebrare instituisses. Et me-
 ritò quidem. Denatus erat mundus sacrilegis legibus corru-
 ptus falsorumque cultuum & prophanarum mentium ve-
 neno extinctus. Renasci ergo dum cæpit, ubi è papatus
 emer-

emerſit tenebris , quis non illius diei memoriam in reviviſcentis mundi interpretaretur decus? Æquum nempe erat tantum Belli Dictatorem, à quo haud pauciora, quàm ab Auguſto bella geſta erant, civilia, nempe contra Luſatos , Quados, Bohemos, Cæſareanos & Suecos , pacis quoque & tranquillæ pietatis exercere Dictaturam , ut qui inter arma divinam ſenſerat opem, etiam laudum præconiis extolleret eum, ad cujus nutum omnis ſtat & corruiſit humana felicitas , & à quo omnis pax & victoria. Et quid memoro alterum ſaltem Jubilæum? Cur non etiam tertium. Janum Quirinum pace mari terraque partâ brevi temporis ſpacio ter ab Auguſto clauſum accepimus. Tu ô Elector Auguſtiſſime ter Jehovæ aperuiſti atria, ut proſſigata Veritas intraret, neque graviores ignominias aut clades experiretur ; & ultimò quidem reddita Germaniæ pace, ſæculi hujus in medio, clauſiſque trigefimalis belli portis. Cùm enim anno M. D. XXX. Carolo V. orbis moderante clavum, Auguſtæ Vindellicorum univerſus vidiffet orbis ſalutarem Evangelii doctrinam velut è Cim-meriis eductam tenebris , atque paulo poſt anno M. D. LV. Romanorum Rege Ferdinando I. interprete, inter laudatiſſimum Imperatorem & Proteſtantes Imperii Status, ſive Auguſtanæ puritatis ſocios, aurea religionis pax ibidem ſancita fuiſſet, noluiſti operis planè divini recordationem tuo perire ſæculo, quin potiùs indicto per Saxoniam Jubilæo ſæculari, quod exemplum & Haſſia & aliæ nuper imitatae ſunt regiones, tertiâ vice Janum quaſi claudere voluiſti , ſupremumque denuò per præces invocare Numen, ut fidelium ſuorum gregi porrò præeſſe, atque ad mundi uſq; perituri terminos contra lupos & quoscuſque hoſtes validè tueri vellet , exemplo Priſcorum , qui Dei extraordinaria beneficia ſingulari ſemper celebritate venerati ſunt. Video hîc ampliffimum mihi patere de ternario diſſerendi campum. Si enim in numeris quædam eſt poteſtas, quod voluere nonnulli, ipſeque ternarius numerus eſt ſacer, numeruſque perfectionis & potentia:

Tres enim personæ sunt in Deo. Tres virtutes Theologicæ. Ipseque ternarius trino augmento perfectus est, longo, lato & profundo, ultra quæ nulla datur dimensionis progressio; unde primus numerus cubicus dicitur, & à Philosopho lex quædam, secundum quam omnia disponuntur. Nam & corporalia omnia ipsaque spiritualia tribus constant, principio, medio & fine. Totusque mundus in numero pondere & mensurâ creatus est. Imò omne corpus tria habet principia, & est animarum quædam trinitas. Daturque in rebus omnibus centrum, quod est basis seu fundamentum & agens, secundò species sive Character, aut signatura & forma agendi, & denique suus spiritus actio, emanatio vis & fluxus, cum omnia hujus visibilis mundi producta ad autographum invisibilis archetypi fabrefacta sint, mundus hic visibilis umbra sit invisibilis, tresque sint, qui testimonium perhibent in cælo & terrâ. De quibus verò ut plura dicam, temporis haud permittit brevitatis. Si ergò, inquam, in ternario quædam est prærogativa & gaudium, nescio profectò, annon præ cæteris mortalibus singularis quædam ternarii impressio ex Te eluxerit. Præterquam enim, quòd trium Jubilæorum Celebrator extitisti, vidit Te quoque ætas tua Trium Imperatorum Designatorem D. Matthiæ 1612. D. Ferdinandi II. 1619. D. Ferdinandi III. 1636. quibus addere liceat Ferdinandum IV. Romanorum Regem, tuo quoque suffragio 1633 electum. Iterum conspexit Te triplicium insignium potestatum Gubernatorem, dum Electoralem quidem gladium anno 1611. octavo Calendas Julii accepisti, deinde bis sub Imperii interregno à Rudolphi nempe & Matthiæ morte anno 1612. & 1619. vicem ejus obiisti: nec non tertio bis summam belli dictaturam id est Generalatum pro Cæsare anno 1620, 1621, 1622 & 1635. cum autoritate administrasti, quo ipso etiam trium expeditionum bellicarum moderator claruisti, contra Lusatos anno 20. Pontificios deinde anno 1631, postremò Suecos 1635. & trium regionum expugnator Lusatiæ, ut puta

anno

anno 1620. Silesiæ deinde, anno 1621. & 1633. & Bohemiæ anno 32. Imò & trium emporiorum nobilissimorum Recuperator. Lipsiæ nimirum, anno 1631. Magdenburgi deinceps, 1636. & Görlitzii, anno 1641. Nondum finis. Variâ alia fortunâ triplicitatis quoque diadema obtinuisti. Triplicem in Imperio ruinam meditabatur populorum dissensio, dum Quadi quidem anno 1620, Dani, 1629, & Protestantes, 1635. Imperatori arma opponerent. At triplicis hujus discordiæ Tu reconciliator extitisti. In triplicia alii jurabant foedera, eventu suo cruenta satis & toti Germaniæ formidabilia. Uniti scilicet, anno 1612. Bohemi, 1619. Sueci, 1634. Horum Tu providum Te dehortatorem exhibuisti. Sic ter contra prævisa tela, variaque belli præludia defensionem concinnasti, primam quidem in conventu Norimbergensi, anno 1611. alteram deinde in conventu Mülhufano, 1620. & denique tertiam Protestantium, anno 1631. Imò & triplici Regum calamitati Te ingemuisse accepimus; Henrici nempe Quarti Gallorum, nefarie à sicario interfecti; Friderici postea V. Bohemorum, sed è nuper accepto regno calamitosè ejecti; & Gustavi Adolphi ultimò Suecorum, ad Lützam fortiter quidem dimicantis, sed gloriosè occumbentis. Ut neq; taceam tres Præfulatus, quibus magno honore præfuisi: Martisburgensem, ad quem anno 1603. Misnensem ad quem anno 1611. & Numburgensem, ad quem anno 1616. suffectus es. Et Confraternitates tres, quas sanctè observasti, Bohemicam nempe avitam, anno 1587. initam: Electoralem deinde, anno 1611. contractam: Hassiacam postremò & Brandenburgicam, anno 1614. sapientissimo sanè consilio renovatam, ne fatiscente Principum dictorum stirpe, deessent, qui succederent, exterisque sic omnis irruendi in suas ditiones ansa præscinderetur. Sed ne sic quidem ternarii gloria terminari voluit. Tres filias abs Te genitas triplici Numinis supremi favore Tribus maximis elocasti Principibus. Dominam quidem Sophiam Eleonoram, anno 1627. Serenissimo

I

Prin-

Principi ac Domino, Domino GEORGIO II. HASSIÆ LAND-
 GRAVIO, Principi ac Domino nostro clementissimo, & Aca-
 demix hujus Restauratori munificentissimo, puellam Virgi-
 nem, sed Principem Electorali spiritu turgidam Heroi:
 Nympham divini operis, sexusq; foeminei gloriam, Principi
 non minùs corpore egregio, quàm ad hæc usque tempora,
 quod de Augusto proditum est, per omnes ætates, formâ exi-
 miâ & venustissimâ, eloquioque nulli Principum Germaniæ
 secundo, quod sanè connubium tanto amabilius & auspica-
 tius tibi videri potuit, quanto arctius & durabilius selectissi-
 mo Principum pari divinâ natum est providentiâ vinculum,
 quantoque splendidiora Imperii decora ab ipsis prognata.
 Ingenio nempe & robore prævalidus LUDOVICUS VI. qui
 dum celsissimum parentem facie, moribus, facundiâ & pie-
 tate refert, menteque, quæ paucis data sunt, cuncta tenet,
 magnum aliquando Imperii existet columen. GEORGIUS
 deinde III. materni speculum vultus, & præter alia excellen-
 tia, Principemque decentia dona, Martis genuinus pullus, &
 aliæ sexus foeminei dulcedines, tantò illustriores, quanto ma-
 joribus virtutum splendoribus alias sui sexus & honoris
 puellas antecellunt. Alteram verò Dominam Mariam Eli-
 sabetham, anno 1630. Friderico Holfatiæ & Slesvici splendi-
 dissimo Duci, quæ dum duodecimo partus experimento in-
 signe fæcunditatis testimonium edidit, enixa tamen postea
 gemellos, & post hos nondum sterilis, inexhausti vigorem
 uteri professa est, eo nomine quoque felix, quòd Sueciæ Regi-
 nam, Hassiæ verò & Ascaniæ Principibus duas dederit filias
 conjuges. Et tertiam denique Magdalenam Sibyllam, ineffa-
 bile pulchritudinis, generosiorisque animi exemplar, anno
 1634. Serenissimo Daniarum Norvegiarumque Principi,
 quæ utut maturo regii sui Principis funere nullam tori spem
 sustulit: Altenburgi tamen haud pridem desponsata Duci,
 neque se inferiorem sororibus exhibere cepit. In Messicana
 Indiæ terra, quæ ad austrum maximè vergit, arbores quædam
 sunt

sunt ingenti proceritate conspicuæ , quarum rami cùm ad duodenos cubitos creverunt , reliquum incrementum pronum faciunt deflexi, quousque terram extremitate contingant. Cùm verò terram sunt ingressi, propaginum instar radices agunt, mox rursus è terrâ erumpentes in truncum exeunt: ad justam magnitudinem cùm excreverunt, alios producunt ramos, qui cùm eorum altitudinem, unde propaginem duxerunt, attigère, flectuntur & alios tenellos producunt truncos, qui deinceps alios. Ita ab unâ arbore fit umbraculum, tabernaculo multi columni non dissimile, aspectu nõ injucundum. Non aliâ ratione inflexis ramis novos produxisti truncos, & hi novos ramos & hi nova germina & hæc alias arbores fertilitate adinvicem certantes, unde tot Principatum, Ducatum, Regnorum columnæ & umbracula. Et quid plura referam? Tribus ditionibus noviter dominatus es. Uti enim ante seculum Saxonia Evangelio, ante duo secula Electoratu, ante tria Voiglandiâ & Osterlandiâ, ante quatuor Thuringiâ, & ante quingentos annos Misniâ aucta est; ita præter Ducatus Juliæ, Cliviæ & Montium Dynastia ei accessit Querfurtensis, anno 1638. Marchionatus Lusatia 1637. & Præfectura eodem anno Magdenburgensis. Triplices conventus illustrasti, tot nempe Electorales, tot imperiales, tot circulares. Tres incolumitates spectasti: Electoratum videlicet tuum hæreditarium, & jam in successore filio per tot inquietudines salvũ. Te ipsum deinde, post superatos Martis asperioris scopulos incolumem. Tutos postremò & in splendidam dignitatem assertos liberos nepotes & neptes, pronepotes & proneptes, terque vigesimo septimo eorum numero posteritatem tuam auctam vidisti. Pauca hæc essent, nisi quod palmam omnibus præripit, justitiæ Tibi deberetur præconium. Dum enim tria sunt, quibus excellere divina videtur natura secundum Plutarchum, & quibus se Principes illi similes efficere cupiunt: Perpetuitas, vis & virtus. Ita inter hæc summa certè majestas est, & justitiæ divinitas. Perpe-

tuis enim postquam facta sunt, & interitus expertibus esse etiam elementis & inani suâ naturâ contigit, quæ utpote perpetuâ rerum generatione nunquam sui defectum sentiunt, neque sentirent, nisi legibus Conditoris aliquando dissolutionem expectarent. Terræ verò motus, fulmina, ventorum turbines, fluviorum inundationes vim habent magnam: Justitiæ autem & æquitatis, quæ in Deo sunt, nihil nisi quod sapiat & res divinas intelligat, fit particeps, licet maximus mortalium numerus immortalitatem nostrâ naturâ superiorem affectet, potentiamque in fortunâ majori sui parte positam appetat, virtute, quod solum de divinis bonis in nos cadit, post hæc positâ. Stultè fatis; quòd vitam potentiâ, fortunâ & principatu præditam justitia quidem divinam, belluinam verò injustitia reddit. At tu præter insignem potentiam & perpetuitatem, quam in posteris certò Tibi polliceri potuisti, justitiæ in primis splendorem secutus es, atque hæc ipsa immortalis virtute felicitates & opes tuas unicè coronâsti. Unde ut omnia haud promiscuè, sed secundùm æquitemorem agerentur, tres Novellas promulgâsti: Provinciale primò, ad tollenda popularium tuorum gravamina anno 1612. Judiciariam postea, anno 1622, ut litium esset finis & certus in iis processus observaretur. Matrimoniale ultimò, anno 1626. Tresque Ordinationes consultò reiterâsti: Sumptuariam anno 1612. Monetariam, anno 1623. & Pœnitentiarum, anno 1626. Quin & pro Ecclesiæ salute decretum generale, anno 1624. Pupillam Evangelicam, anno 1628. & ejusdem defensionem, anno 1630, triplex sanè præsidium, promulgâsti, quibus ceu muro aheneo stetit hæctenus & in posterum, donec vasti hujus mundi orbita perennabit, haud labefactata constabit sibi Relligio. Sic ergò divinæ æquitatis jus ad exemplum accepisti non solum à Deo, sed & imitatus es. Sic ad patriæ salutem imperandi flexisti habenas justisque institutis rexisti subditum populum. Non fastidio Tibi tuère pauperum questus, quominus clementi eos admitteres aure,

non

non flexere te potentium prerogativa, ut abscederes a tutela infirmorum, delinquentes iusta affecisti poenam, neque tamen pravaricantes misericordiae tuae radiis orbare penitus, aut deprecantibus culpam, veniam negare voluisti. Temperata viguit iustitia tua, rigoremque juris laudatissima remisit clementia. Olim Antonini Pii & Nervae Imperatorum numismata fulmen in toro collocatum referebant, clementiae Principalis lenitatisque symbolum, sed quae nefariorum audacia irritanda non esset; Et si videretur mitis inter mollia strata quiescere, tamen lacecita terribilis subito coruscaret & ictum intentaret. Non aliter Electorale carpentum tuum duobus conspicuum fuit gladiis rubei coloris inter se implicatis, sed in albo, nigroque campo. Ergo illi tuo incorruptae mentis rigori iustique tenacissimo humanitatem quandam comi vultu praetendisti, ut Te cives tui fidentius adirent. Namque eximia venerabilis oris tui comitas, morumque suavitas omnibus Te reddiderat amabilem, ita tamen, ut etiam timereris severus flagitiorum ac scelerum vindex. Quo factum, ut Sicarii & Thraiones, suppliciorum metu, sibi a caedibus temperarent, & cives mutuas seu ponerent seu premerent discordias. Augustus vultu vel in sermone vel tacitus adeo tranquillo serenoque fuisse traditur, ut quidam a primoribus Galliarum confessus sit, inter suos, eo se inhibitum ac remollitum, quod minus ut destinaret, in transitu Alpium per colloquium admissus in praecipitium propelleret. Eadem vultus tui & humanitas & majestas, quoties, Deum immortalem, Te salvum praestitit? quoties incolumitatem attulit? Totum & hostium & Saxonum tuorum amorem demeritus es, sedisti in recessibus benivolentiae, in quibus liberorum, in quibus parentum delitescit affectus. Electorale illud paludamentum tuum, sella curulis, purpureae trabeae, obsequentium stipatio ac fulgur, tuorum quidem meritorum fuere ornamenta, pulcherrima sane & augustissima, sed longe illa majora, quibus in animis hominum aequitate & moderatio-

K

ne

ne triumphasti. Exularunt Te Duce à foro & curiâ fraudes & doli. Solus sinceritatis cultus exultavit. Non dolosis fallacium rabularum vocibus, & officiosis verborum captiunculis aures tuas dedisti. Non personarum aut divitiarum splendore animi tui constâtiâ labefactari passus es. Par in omnes extitit ratio. Stipataque prudentiæ tuæ domus Optimo quoque Consiliariorum alia non audivit, quàm ex Apollinis tripode data responsa. Visâ hâc sapientiâ tuâ, quatuor Imperatores Romani, Rudolphus II. Matthias I. Ferdinandus II. & III. (sub quibus, non secus ac Augustus Avus quoque quadrigam Imperatorum suo vidit ævo Carolum nempe V. Ferdinandum I. Maximilianum II. & Rudolphum II. imperasti) maximis & arduis admodum Imperii te applicuere negotiis, neque tuo sine consilio per splendidissimas legationes toties explorato quicquam ferè exorsi sunt. Imò Matthias gloriose recordationis Cæsar cum Ferdinando tum Bohemorum Rege, sed postea Imperatore anno 1617. VIII. Calendas Augusti singulari in Te affectu Dresdam venit, tuumque ibidem colloquium poposcit. D. FERDINANDUS verò III. Imperator Semper Augustus hoc tempore rerum potitus post assertam Germaniæ pacem, ob præstitam Imperio & Cæsari fidelitatem, germanique genii tui candorem Pragæ placidissimos animi Imperatorii motus tecum miscuit, quantusque in oculis suis esses, palàm fecit. Perspectâ post hos eâdem prudentiâ tuâ summâ semper veneratione te profecuta est filiorum tuorum, Principum Optimorum Maximorum quadriga. Hæc disciplinam institutionem & cætera virtutis præcepta abs Te hausit Elector Prudentissime! Tu curas, labores, affectum, & quæ à parente proficisci possunt, omnia imperivisti. Illa parentis incolumitatem: Tu Sobolis salutem à Deo impetrasti, ut nesciam an hæc felicius genita sit, an Tu eam felicius educâris? Quid enim juvat Principum stirpem longâ avorum serie accepisse, nisi & ab æternis ignibus futuræ gloriæ æstuans animus simul traditus sit & in obsequium
virtu-

virtutum promptus? Illos verò Naturæ Conditor nasci voluit, ut essent, in quibus se virtus tua per omnes numeros hominibus efficaciter ostenderet. Excellentiora in iis sunt ingenia, quàm ut precarium ducant spiritum. Unde majorem nactus Scipione Africano felicitatem, neq; à splendore tuo degenerârunt, neque ignaviæ unquam imbuta foribus existent nobilia portenta. O Te ergò beatum, qui maximam mortalis beatitudinis partem in filiis, in filiabus, in posteris vidisti! Sedula nimis antiquitas fuit pro immortalitate impetrandâ positis in sui honorem statuis, oblivionis omnem averruncare metum, aut deficientibus paternæ hæreditatis liberis, ædificiorum architecturâ, aut pyramidum altitudine, aut obeliscorum picturâ vitæ gestorumque propagare memoriam. Meliora Tibi prostant apud posteros simulacra, augustiores statuæ, dum non tui saltem nominis & faciei speculum, sed omnes propemodum majorum effigies & nomina revixére. Tu in Johanne Georgio II. Te ipsum: Augustum in Augusto: Christianum in Christiano & in Mauritio Mauritium vidisti. Ut nec opus sit Tibi Tago fluvio, qui ad ejusdem nominis regem suam appellationem retulit, nec Atlante monte, aut Janiculo pro retinendo suorum heroum aut Conditorum nomine ita vocatis. Viva tua hætenus perstitit imago, & majorum famam ipsa expressit veritas. Quamvis neque in cæteris Te ignorari sinant tot arces, munimenta, oppida, pontes, domus, & aliæ structuræ, quæ aut ruinis labefactatæ noviter quasi surrexére, aut magna sedulitate conservatæ sunt. Quas inter Dresdense munimentum, & Königssteinense fortalitium ad sidera propemodum surgens, intra cujus ambitum & serunt & colunt ad instar Babylonis, ut si externa vis ingruat, obsessis alimenta ex ipsius urbis solo subministrentur, dubito, annon omnem mortalium vim & fraudem elidere possint. Ad miraculum autem hodiernum conspiciuntur, mirando non minùs, quàm amplissimo stabulo superstructa palatia sive camerae, quibus

compendio omne id quod omnium ætatum artifices com-
menti sunt, & inimitandâ effinxere industriâ, sed sine nume-
ro, contuendum prostat. Longissimo primùm vestibulo Sa-
xonum Regum & Ducum series ab Artario sive Hardevido,
primo nempe Saxonum Rege deducta hoc ordine legitur.
Primum sibi vendicat Artarius Gothorum domitor locum.
Hunc Gensericus sive Ansericus excipit, qui Belgarum per-
volavit oras & durâ Gothfridum catenâ strinxit. Sequitur
hunc Wilke sive Willicus, qui felicia Harminii vidit arma,
atque tædere socias illi junxit manus. Post hunc Suardewick
sive Suardicus legitur, qui ut patriæ libera forent jura, se si-
mul atq; hostes fallaci igne perdidit. His se jungunt Suarde-
wicus II. & III. dein Wilchindus, Wilkindus, Merbodus, Bo-
de, Wicht, Witte, Wattgifel, Hengst/Hattwacker, Hatturgat-
te, Hildericus, Bodick, Bertholdus, Soghard, Diterich, Wer-
nekind & Wittekindus ille Magnus, cum hoc disticho, cæte-
ra enim ut addam, tempus non patitur:

*Witkindus multos exercuit arma per annos
Franca sed hunc Christi denique vicit amor.*

Hic nempe vicesimus tertius ab Artario, sive Hardevido, pri-
mus Christianam religionem professus est, & post everfam
ligneam columnam, Irminsul ab ipsis appellatam, religiose
que, sed gentiliter habitam, susceptore Carolo Magno Au-
gusto, salutaribus aquis ablutus subditis & posteritati imi-
tandum exhibuit exemplum. Wittekindum sequitur hujus
nominis secundus. Fridericus deinde, postea Ditgrem, &
post hos Ditmarus, Diterich, Dido, Diterich, Timo, Conra-
dinus, Otto dives, Diterich, Henricus illuminatus, Albrech-
tus Thuringiæ Landgravius, Fridericus lætus, Fridericus se-
rius, Fridericus victoriosus, Fridericus bonus, Albertus ma-
gnanimus, Henricus, Mauritius, Augustus, Christianus I.
Christianus II. & Tu denique horum omnium maxime
JOHANNES GEORGI. Ad interiora dein palatia suc-
cedentibus, artis & naturæ admiranda occurrunt. Ut ne-
sciam,

sciam, an in his ars naturam, an hæc illius industriam supera-
rit, aut utraq; se invicem ad vivum expresserint? Constitue-
ram ea omnia ad amissim enarrare, quæ his meis oculis visa
& lassis manibus annotata sunt. Sed quis equorum genero-
sissimorum imagines, quis præter hominum aliorum, Mau-
ritii imprimis & reliquorum deinde Electorum & Ducum
Saxoniae ad ipsum JOHANNEM GEORGIUM II.
nunc Dei gratiâ Electorem viva quasi illis inhærentia simu-
lacro, quis montium altissimorum abditissimas cryptas, quis
inexhausti ingenii picturas, typographiarum, horologiorum,
instrumentorum & organorum Musicorum, auri argentiq;
nativa prætia? quis unionum & margaritarum numerum,
speciem & magnitudines, quis divina humanaque experi-
mentes facta, tabulas & automata, quis horum omnium sive
ex ligno sive aliâ pretiosiori materia factorum raritatem? quis
Astrologica, Astronomica, Geographica, Geometrica, Ma-
thematica omnia? quis metallica, Corallina, Cristallina,
eburnea, vegetabilium denique animalium & mineralium
portenta levi comprehendet chartâ? ut neque fileam stupen-
dum armorum & apparatus bellicorum exercitum, qui-
bus, tam ab antiquitate, quàm novitate in unam domum
congestis, quicquid sive Roma ad Tybrim sive Hetruscus ad
Arnum, sive ad Hadria Venetustenet, vile cedit & exiguum
est. Ut visis istis Serenissimus Princeps ac Dominus, DN. Lu-
dovicus Hæssiae Landgravius, nepos ex Majore natu filiâ
nihil quod diceret aliud inveniret, quàm quod olim spectatâ
Salomonis sapientiâ Austri regina:

Multa quidem accepi de Te, Dominus! ast mihi fama

Dimidium prætii non tulit ulla tui.

Dicet hinc forte non-nemo & cōtractiori arguet vultu, com-
munem plurimorum ducum sedulitatem me uni Tibi atq;
soli adscribere. Quod ego quidem inficiari non auderem, nisi
tanta in te fuisset autoritas, tanta industria, tantaque per qua-
draginta quinque annos, quibus Electoratu functus es, cura

L

quan-

quanta neque in Antecessoribus conspecta, neque cum tua comparari potuit. Tu inchoata vel immutasti, vel auxisti, vel complevisti, ut in Te reliquorum omnium summa facile constiterit. Patere ô Dive & admirande Elector! quòd in hæc secreta solverim linguam meam, atque ne sic quidem adhuc cessem, domus illius abs Te extractæ magnificentiam commemorare, quæ voluptatis gratiâ, in Veris delicias, ad Albim supra munimentum extracta subterraneis ex marmore vario exsurgit palatiis, & quadraginta quatuor ex Alabastro infra terram columnis sustentatur. Quantum hîc Topasiorum, Amethystorum, Carneolorum, adamantum, lapidum & aliorum, quæ non nisi parcè mortalibus natura dividit, agmen! Unum saltem cæteris omissis dicam: Dignam nempe Imperatoribus & Electoribus te erexisse ibidem memoriam. Dum eminens quidem supra solum ædificium inferiori parte ad dextram Ferdinandum I. cælato ex gypso auroque distincto artificio cum hâc subscriptione monstrat: Plus ultra. Deinde Rudolphum II. cum emblemate: Aquila electa iusta omnia vincit. Post Maximilianum II. cum symbolo: Dominus providebit. Dehinc Matthiam cum apophthegmate: Adjutorium domini sit inimicis timor. Et Ferdinandum denique II. cum hâc sententiâ: Amat victoria curam. Ad sinistram verò Mauritium cum subjecto phrenoschemate: Hisce artibus. Huic proximum Augustum cum hoc hemisticho: Tandem bona causa triumphat. Dein Christianum primum cum hoc proverbio: Fide sed cui vide. Postea Christianum II. cum hoc invento: sub Deo & Dio hac cresco sub umbrâ. Et Te denique Magne Elector unico verbo: IMMOBILIS. comitante omnium virtutum coronâ. Tu videlicet æquam servasti immotus mentem rebus in arduis non secus ac bonis. Tu justitiam expressisti, dum sua cuique ministrasti. Tu patientiam exercuisti, cum & dolor & metus te fugere coacti sint. Tu fortitudinẽ repræsentasti, qui subjectis parcere didicisti. Tu prudentiam ostendisti, cui

utpo-

utpote consiliis verum inquirere semper in animo fuit. Tu abundantiam Tibi habuisti comitem, dum pauperibus nihil negasti, tantas in bella expensas fecisti, ultro obtulisti omnia. Tu temperantiam in consiliis, armis, actibus omnibus sectatus es, atq; ne quid nimis fieret, providisti. Tu magnanimitate quâdam fortia & agere & pati potuisti. Tu fidem integritatemq; aluisti. Tu constantiam animi tui nec auro nec ferro labefactari passus es. Imò laborum tuorum mercedem pietatem tutissimam esse judicasti. Sed cur taceo munificentiam. Neque enim illam sub abundantia complecti posse arbitror, cum abundantia quidem munificentiae mater sit, at saepe sine filia sterilis comperiatur? Videre certè munificentiam tuam Viri religiosi, experti sunt eam Justitiae Praesides, Consilarii tui, senserunt servi & ministri omnes, in primis Academiae, Wittenbergensis & Lipsiensis. Quod enim hæ hucusque florent, atque inter plures Germaniae Academias caput extulere, tuis debent largitionibus. Ad æternam certè tui memoriam gratitudinis loco Academiam Wittenbergensem anno 1646 ita tibi gratulatam accepi: Si natura rerum permitteret, ut fundamentis æternis quæ sita altissimè sunt, aut structa invictis operibus fixa penitus sedent, se commovere & agere possent, non nos spirantia ejus & animata membra tantum hîc consisteremus ante Te: sed exedræ omnes & acroateria hîc ultrò venirent, & de pulcherrimis maximisq; beneficiis tuis loquerentur: quin hortuli nostri, atque agelli & ipsi domestici lares, niduli nostri levarent se funditus, seque proriperent in conspectum tuum, acturi gratias, quòd ab hospitibus, à vectigalibus, à munere omni ac in tributione militari immunes, indemnes, liberos præstiteris. Quod beneficium nisi tulissent à manu tuâ; jamdudum illi aut vasto squalore, aut solitudine in senticeta foedâsve uligines, aut situ ruinae in antra, in stabula, in rudus deforme, & nescio quos quisquiliarum sordidissimos aggeres abiissent. Nempe ideò liberalius habere Professores tuos voluisti, ne quasi contempti ne-

glectique remittant studium & minùs perficiant, aut aliis accommodent rebus animum, unde emolumentum majoris fiducia emergit. Unde & factum, ut licet haud pauci variis in locis aliò & extra patriam, ubi nec bella nec calamitates ullæ urgerent, invitarentur luculentis conditionibus: pleriq; deferere stationes suas noluerint, obfirmatisque adversus fortunam meliorum spe, & tuæ clementiæ sumptâ fiduciâ, putarint satius ostentati commodi fructu excidere, quàm fortis ac generosi animi perdere laudem, si segniores scilicet in approbandâ tibi fide suâ viderentur, quàm indulgentiâ tuâ in exerendâ cumulandâque pietate nosceretur. Quæ verò insignis munificentia tua tanto splendidior extitit, quantò promptiorem opem, non in abundantia & rebus tranquillis, hoc enim non adeò arduum est, atque difficile, sed in ipsis bellorum flammis, cùm omnia prostrata dejecta & calcata jacerent, attulisti. Ita ergò vixisti juvenis. Ita vigorem conceptâ ætate. Ita canos tuos redimisti capillos, ut mirari sæpe soleat animus, quo pacto in tantis laboribus, quibus ne Atlantis humeri par esse potuissent, te incolumem alternâ destitutus requie, præstiteris. Si mihi divinare licet, aut propius veritatem assequi, otium in laboribus invenisti, maximumque aliis negotium, aut morbus tua fuit sanitas & recreatio. Venatio inquam, dignum Principibus exercitium, tantoque magis necessarium atque proficuum, quanto majus à feris excidium pertimescendum, easque amplior exposcit mensa. Dum ergo alia negotia tibi quietem indulgere, refectionem quæstisti in densissimis sylvis, atque clausis undique saltibus noctivagæ & castissimæ Dianæ res egisti. Inter inhospita enim ferarum tesqua, & mœnibus cincta linteisque comprehensa nemora jam villosum sectatus es ursum, mox pavidos terruisti & contecisti cervos. Inde citatum trusoque per ilia ferro fulmineum aprum peremisti. Alibi ululantis vestigia lupi legisti. Sagacissimorum porrò canum tuorum odoratu & dolosæ vulpis ambitus, & lyncis abditissimos specus, & solliciti anfractu

fractu

fractuosique leporis velocitatem aut fefellisti, aut explorâsti, aut prævertisti, cassibus denique, manu, sclopeto, ictu omnia superâsti; ferro imprimis & nobilium ferarum objectu maximam tibi reputâsti gloriam, si eas vinceres exemplo magni Macedonis, qui in Bazariâ Scytharum regione, cum agitari undique feras jussisset, interque eas raræ magnitudinis Leo ipsum regem invasurus occurreret, Lyfimachum, Regem post ipsum, venabulum feræ objicientem repulit his verbis: Tam à semetipso uno, quàm à Lyfimacho interfici Leonem posse. Sic ergò valetudinem inconcussam ad seros sensisti annos. Sic virium robur integrum conservasti, ut nec minore ætate defuerit tibi vigor: neque in annorum granditate juvenilis promptitudo. Et quod de Massanisâ Numidiæ Rege, qui ad nonagesimum annum pervenit, scribitur: Eum nullo unquam imbre, nullo frigore, ut caput suum veste teget, adduci potuisse: atque aliquot horis in eodem vestigio perstare solitum non ante moto pede, quàm consimili labore juvenes fatigâssent; nihilque quæ adolescens sustinere assueverat, cum illam senectutem ageret, omisisse. Idem de Te Operosissime & validissime Elector jure meritoque affirmari potest. Tu vigilantiam ipsum sæpenumero prævertisti phœbum, & nondum apparente auroræ cubili ad saltus multoties profectus es, non obstante hyemis inclementia, aut nivium densis agminibus. Imò transactis feliciter venationibus noctem ferme integram durissimo sub gelu non semel captivorum tuorum viscera scrutatus es & pondera, immotis vestigiis, canaque Cæsariæ aëri relictâ. Gloriatur Curtius de Alexandro, quòd quatuor millibus ferarum dejectis in eodem saltu cum toto exercitu epulatus sit. At quantus obsecro tuarum venationum fructus, quæ epulæ? Fortè quod dixero inter omnes historicos à mundo usque condito non reperietur posteritati proditum: Verum tamen: ab anno 1611. undecies centena millia ferarum, additis nongentis & sexaginta in potestatem tuam venisse, atque à tanto depopulantium

M

nume-

numero, non aliter ac omnia vastanti exercitu villas, nemora, saltus, agros purgatos, imò tantâ benedictionis divinæ frequentiam venationes tuas exultasse. Quæ quidem, si non arri-
dent illis, quibus exosæ sunt tam copiosæ & operosæ venatio-
nes, neque enim Jupiter omnibus placere potest, liceat mihi
nomine tuo respondere illis, quod Augustus Tiberio ob ac-
cusationes commoto: Nolo indignari, quenquam esse, qui
de me malè loquatur. Satis est enim, si hoc habeo, ne quis mi-
hi male facere possit. Interea verò votis pro tuâ salute & in-
columitate nullibi parcitum. Magnum sibi reputabat divinæ
clementiæ prodigium Saxonicus orbis, cum discriminis at-
que periculi plenissimum aliis hominibus annum, tertium
nempe & sexagesimum ex septies novem & novies septem
conflatum, magnumque inde climactericum sive scalarem
dictum, quòd duo numeri combinentur, quorum alter ad a-
nimum, alter ad corpus pertinere olim putatus sit, sine ullo
sanitatis errore atque virium decremento superasses, ut pro-
pterea certaretur eo tempore ab Academicis, ab aulâ tuâ, à vi-
ris albi celeberrimis in persolvendis pro vitâ tuâ Summo an-
norum nostrorum Diribitori gratiis, supplicationibus, votis,
gratulationibus. At nescio, an unquam felicius magisque
gratulatum tibi, quàm cum finito ferme universæ vitæ tuæ
curriculo ante biennium terra polusque in tuas venere par-
tes, & hic quidem silentio, illa tutum præstando ex venatio-
nibus reditum favere Tibi visa sunt. Cum enim oneratis un-
diquaque cœli, cataraectis, soleque nubium copiosissimarum
interventu terris erepto, flerent sidera, atque deciduo in ter-
ras humore omnia submersum iri non aliter ac Deucalionis
ævo metuerentur. Tuque ô Elector filialis venerationis offi-
cium, maximum sanè senectutis tuæ solatium accepisses à
Cattorum Principe, terrarumque nostrarum gloria, atque
conjugè ipsius exoptatissima, filiâ tuâ, virtutum æmulâ tua-
rum, horumque liberis Principibus nepotibus tuis & nepti-
bus, & qui hos sequuntur, eo ipso, quod invisum Te ex Hassiâ
vene-

venerant extremis lachrymis hærentes / spiritus inter oscula
 juncturi, incolumis non solum omne superasti cum his peri-
 culum, sed effusus cum singultibus ex vicis, pagis, villisque &
 oppidis parvulorum & majorum numerus has ad gaudium
 preces ingeminavit, ut viveres, ut valeres canâ conspersus
 prudentiâ Elector, adderetque de suis annis Tibi Numen plu-
 rimos annos. Vixque Dresdam imbris ventis solo soloque
 impetitus, intraſti, cum cœlum recuperare oculos & terra ex
 undis emergere protinus cæpit, ut proinde ex aulæ Darm-
 ſtadinæ proceribus non nemo, pridem viſis tot miraculis in
 hos Elegos ſolvere mentem haud fuerit veritus:

*O rariſſum atque ingens, quod nunc Deus exhibet orbi
 Spectaclum! o magni gratia magna Dei!
 Unda furit, ventique fremunt, & inhorruit æther!
 Intumuit rapidis turbidus Albiſ aquis!
 Horrendo ſurgunt agitati turbine venti!
 Cum ſtabulis rapit ac devehit unda pecus!
 Vidimus & ſolito Phœbum ſplendore carentem!
 Vidimus in mediâ nubila tetra die!
 Quin homines etiam crudeli vortice merſos
 Vidimus! & tantis omnia mœſta malis!
 At poſtquam ſalvum Te, GLORIA NOSTRA, videmus
 Imperii Elector, Saxonique jubar.
 Cujus ab Eois Honor & ter maxima Fama
 Tendit ad occiduas, heſperiasq; plagas,
 Cui ſummum cordi Numen, præcordia cuius
 Servanda patriæ ſemper amore calent.
 Quem redamat populus, celſum quem tota veretur
 Imperii columen Teutonici ora ſui,
 Conſiliis patriam labentem & fortibus armis
 Qui ſervuſti ardens; & bona pacis amas,
 Poſtquam cum NATIS, GENERO, atq; NEPOTIBUS intras
 DRESDAM, Voſq; omnis turba ſalutat ovans.*

*Altera Saxonici postquam nunc, JANE GEORGI
 Cum Fratre ingrederis, GLORIA, LUXQUE soli
 Cum Princeps Cattum, & columen pralustre GEORGI
 Cum natis, charâ prole, duobus ades,
 Cum tot Diis genitos, Heroica pectora, plausu,
 Circumfusa cohors excipit ecce! suo,
 Cum Conjux, cum Nata, Nurus, tot denique neptes
 Amplexus subeunt, leta corona, tuos!
 Ante pedes ludit cum parva proneptis in aulâ
 Et discit PROAVUM voce vocare suum,
 Maxima pertentant hinc mentes gaudia nostras
 Gratatur placidis & pater ALBIS aquis!
 Quis Tibi, at, ELECTOR, cernenti talia sensus?
 Quæve animo surgunt júbila leta tuo?
 Sexaginta hoc atque novem de stemmate RAMOS
 Ordine perpulchro surgere nonne vides?
 Nonne hæc, ætherias quæ vertice tendit in auras
 Consita ad irriguas FERTILIS ARBOR aquas!
 Sexaginta hæc atque NOVEM stetit ARBOR in annos
 Addet adhuc unum queis modo QUINTA dies;
 Quinta dies addet Martis, quam fausta sequantur
 NATALEM HEROÏS plurima lustra diem.
 Sydere NATALIS felici hæc sæpe recurrat
 Et veniat semper prosperiore pede!
 Nonne ergò rarum atque ingens Deus exhibet orbi
 Spectaclum? hæc magni gratia nonne Dei?
 Hæc tua prosperitas, nomenq; decusque manebunt,
 Historia donec, tempora donec erunt?
 Jamq; silent unda ac venti, jam fulget & æther
 Itque iterum, pulsâ nube, serena dies.
 Felix ELECTOR! favet unda & ventus & æther
 ECCE! Tibi! ipse Deus, quàm favet ECCE! Tibi!*

Credo

Credo profudisse tum superiora lachrymas tui causâ, eademq; iterum Tui gratiâ rediisse in ordinem. Uti enim abditissimæ rerum causæ, non nisi ex effectis sæpe dignoscuntur: ita dum commune illud spiraculum vitæ, nebulæ exortu & fremitu paulò crassius evasit, monitum de vitæ tuæ periodo, post biennium effluxurâ expedire se aliter haud potuit, quàm imbribus in funus eheu! tuum præmissis, quos tamen ideò serenitas, Te in tutum recepto, subsequuta est, quòd non potuerit non cœlum tam dulcissimis parentis, AVI, foci, generi filiorum filiarum, Nepotum & Neptium congaudere congressibus & extremis favere osculis. Quod enim Jacobus Patriarcha, ætate gravis, senioque confectus fieri iussit: Congregamini filii Jacob: & audite Israël patrem vestrum? idem Tibi evenire voluit tuæ pietatis REMUNERATOR & SENII CONSOLATOR DEUS. Confluxere ad Te liberi tui, atque ultimam abs Te benedictionem impetrarunt, quo tempore & tuum votum fuit præparatum gentibus videre salutare Domini. Egregiè itaque personâ tuâ tanquam in theatro acta, Dei que operibus, ad quæ à Naturâ destinatus eras defunctus, viribus paulatim deficere, senectutis gravioris incommoda sentire, & fatalem necessitatem ex hac vitâ evocantem experiri cæpisti. At, quo animo, quâ constantiâ? Dicam insigni & Principe dignâ. Ut enim omnis in Principe timor minuit dignitatis prærogativam: Ita quàm maximè tum animo præsentem esse, ubi extremum imminet telum, hoc quidem est, quod hominem supra communem mortalitatis metam extollit. Tuneque præteritæ felicitatis reminiscentiâ, neque illius majestatis in quâ vitam transiisti splendore, neque tot obsequentium ministerio adductus, hujus vitæ prærogativam, futuræ meliorisque excellentiæ præferre voluisti. Visâ religione salvâ, patriâ tutâ, posteritate in honore amplitudine & numero, atque ex his omnibus Deo, quod summum omnium rerum bonum est, Tibi propitio, stetit sententia, neque mortalibus ultrâ præsiidiis, qua-

N

lia

lia suppeditare Medicina solet, extendere terminum, neque obsequendi difficultate, remorari animam. Sumpto multoties sanctissimo animarum viatico, relictusque sanguine JESU CHRISTI, atque hujus sacrificio indemnus, omnibus denique pro Coniuge, pro Electoratu, pro liberis, pro patriâ, dispositis, tandem dimitti Te Servum Dei petisti cum Simeone in pace, quod Evangelii salutem, præparatam omnibus gentibus Medicinam, inclaruisse vidisses, & à tot impugnantium invasionibus in universum mundum liberam nunc explicantem vires securam præstitisses. Neque voto defuit successus. Emissus es ex infirmitatis carcere, & præsentibus, Serenissimâ coniuge Electrice, mille suspiriis & votis cœlum pro Te implente, aliisque tuo obsequio sacratis multumque ingemiscens spiritum reddidisti, qui initio inspiraverat, DEO & SERVATORI TUO JESU CHRISTO, atque eum attigisti scopum, quem phrenoschematis loco toto vitæ curriculo in signis militaribus, in carpentis, in libris, in pectore denique inscriptum ostenderas: **SCOPUS VITÆ MEÆ CHRISTUS.** Vitæ felicitatisque temporalis sator. DEO dilectus, Cæsari fidelis, patriæ charus, in omnes pius, clemens, munificus, humanus, ad utramque fortunam paratus denique & immobilis, annos natus septuaginta & unum, menses septem, dies duos, adjectis horis octodecim & dimidiâ, octavo idus Octobris anni millesimi sexcentissimi & sexagesimi sexti, eâ ipsâ die, quâ Augustus Avus tuus, post desperatam fere Saxonum stirpem & emarcidam propemodum RUTAM, novam Saxoniam spem fecit, atque Torgavii ante nonaginta octo annos festivi tui auspiciatoris diem celebravit. Felix ætas, quæ ad seros annos protracta. Venerabilis senectus, quæ canâ circumdedit sapientiâ verticem. Memoratu digna, quæ plurimorum superavit fata. Tres illati, Te superstite, tumulo Imperatores Rudolphus II. Matthias, Ferdinandus II. unus saltem nondum nomine Cæsar Ferdinandus IV. Romanorum Rex. duodecim deinde Electores

Etiores Principes fata te vivente experti sunt. Johannes Sueickhardus, Moguntinus : Georgius Fridericus & Anselmus Casimirus itidem Moguntini : Lotharius, & Philippus Christophorus Trevirenses : Ernestus & Ferdinandus Colonienses : Maximilianus Bavarus, & Fridericus V. Palatinus : Johannes denique Georgius, itemque Johan Sigismundus & Georgius Wilhelmus Brandenburgenses ; quorum obitu tantò majori affectu ingemisti, quantò illustrior ex illorum amicitia & collegio nominis tui effulsit claritas : imò nō aliter, quàm cum Augustum Electorem Avum 5. Idus Februarii anni 1586. Christianum porrò I. genitorem septimo Calendas Octobris anni 1591. & Tutorem Fridericum Wilhelmum Nonis Julii 1602. ereptos doleres, aut conjugem primam Dominam Sibyllam Elisabetham 13. Calendas Februarii anno 1606. filiosque Dn. Christianum Albrechtum 5. Idus Augusti 1602. Dn. Henricum, 18. Calend. Septembris 1622. Serenissimamque Matrem Dominam Sophiam 7. Idus Decembris, fratrem quoq; Serenissimū Dn. Christianum II. Electorem 9. Cal. Julii 1611. & Augustum itidem fratrem, Saxonix Ducem 7. Calendas Januarii anni 1616. Sorores porrò, reverendissimam & Serenissimam Dorotheam Abbatisfam Quedlinburgensem 15. Calendas Decembris 1617. Et Sophiam Pomeraniæ Ducem 5. Idus Decembris 1635, charissimos denique nepotes, neptesque, & si quæ maturius erepta fuere horum pignora, planctu & lachrymis secutus es. At tuo ex funere quæ non lachrymæ? Dolere per quinquaginta minùs uno annos conjunx Serenissima Domina Magdalena Sibylla, altera animæ tuæ pars, & cum hac filii & filia, & cum patriâ Proceres, Senatores, subditi omnia luctu complere cæperunt, illa unicum senectutis suæ solatium, spem unicam, decus perpetuum, conjugem charissimum, Principem selectissimum, individuum tori comitem : hi Patrem suum & Patriæ, columnen Ecclesiæ, afflictorum asylum, fidus Reipublicæ, justitiæ, veritatis, pietatis, cæterumq; virtutum

N 2 " omni-

omnium patronum, Principem Optimum Maximum conqueruntur & lamentantur. Et quantum quidem exteri, quoque hoc in casu ingemiscant, vel hodiernus hic dies P. C. testatur, quo cum Serenissimo Principe ac Domino, Domino GEORGIO, Hafsia Landgravio, Principe ac Domino nostro clementissimo, universa pullum sum sit habitum Hafsia, atque has tanto Principi instituit inferias, cujus virtutes & merita, cujus laudes & facta, cujus felicitatem & constantiam, nulla unquam, donec orbis stabit, oblitterabit ætas, ut potius pennis sublimibus elevata ad stellantis Olympi concameratas domos memoria ipsius æternos habitura sit præcones. Sed ad Te jam convertor Conjux moestissima!

*Qua per tot menses à funere Conjugis uxor
Conspicis in viduâ tristia signa domo.*

quousque pias effundes lachrymas? quousque afflictam fatigabis animam? Succedere hodie ex atratâ aulâ, ex funebri pompâ, tot stipatam planctibus, tot desideratam gemitibus, in splendidum quidem sed tristissimum eheu! Friburgense Mausolæum alteram animæ tuæ partem, quamvis est auditu funestum, visu lethum ipsum, quis enim in tanti Principis casu sibi constare poterit? Communis tamen fati via, inexorabilisque necessitas, quam à primis auspiciatissimi tori horis ignorare non potuisti, dolorem paulum minuet tuum, hoc in primis, quod non amiseris, sed præmiseris conjugem & ex mortali ad immortalem, ex caducâ ad æternam ille emigrarit domum, redieritque in eam, unde primùm egressus est, patriam, & ad quam nobis quoque omnibus, vocante Deo, exeundum. Ille inter cœlestium agminum centurias, inter triumphantium piorum choros, inter strenuè militantium cohortes, inter fidei defensorum cætus, inter Veritatis Professorum myriades vivit nunquam moriturus; & cum corpore ad extremam Archangeli tubam revicturus neque reditum jam optat in hujus vitæ carceres, neque permutari æternam cum periturâ felicitatem. Ille infinitum & Trin-

num.

num Deum coram adorat. Ille *Patrem Creatorem, Filium, Redemptorem, Spiritum sanctum Vivificantem* beatissimis videt luminibus, capite gestans coronam gloriæ, perpetuitatis, & partæ per Christum justitiæ & victoriæ, ut jam nec dolor, nec labor, nec senectus, nec quicquam, quod sive præsentis sive futuro incommodabit seculo, lætissimam continuæque jubilææ concelebrantem affligere possit animam. O ergo felicem Te ter & quater! Beatissime Princeps Elector! At ô nos infelices, quos tristi reliquisti sub orbe! Visa sunt sub obitum tuum tristari elementa, & Misericordiam cœlum ignitis noctu inhorruit Virgis, nisi fallor, ut amissum tanto arctius contemplemur bonum, atque ex tanti Principis occasione subsequentiū discamus temporum metiri discrimina. Sed salva res est. Pone paululum exhausta mœroribus Patria Iessum! Quiescite tandem flebiles Principum matrumque lachrymæ & querelæ! Surrexit in JOHANN-GEORGIO II. maximi parentis majestas, & in Electore novo novū Imperio affulsit sidus, ut neque conjux turtur gemens & mœstissima orbitatem pati, neque Patria amissum amplius conqueri Principem, neque Imperium Electoralis ensis portitorem, aut Religio defensorem, justitiæque & sapientia acerrimum sui sectatorem desiderare possint. Tu ergo Salve Elector nove! & felici ab ipsius JEHOVÆ dextrâ auspicio suscipe regnum, cui natus es! Aderit Numen propitium, atque ubi humilitatem Deo, hominibusque charam sectatus virtutem fueris, pietatemque in Patriam, in Penates, Ecclesiam, a vitamque Religionem paterno exerueris zelo, regnum securum, domus tuta, liberi probi, conjux dilecta, vita longæva, divina humanaque in tui assurgent amplitudinem & tutelam omnia.

Interea Te, ô Suprema cœli terræque
potestas, & penes quam vitæ
necisque

necisque arbitrium est nostræ,
 STATOR, SATORQUE RERUM,
 cui in Trinitate Unitas, & in
 Unitate Trinitas gloria tua est,
 PATER, FILI & SPIRITUS SANCTE!
 devotissimis veneror, oro, obte-
 storque gemitibus, ut Serenissi-
 mum Electorem Successorem,
 cœlestibus & tanto Heroë di-
 gnis instruere dotibus velis, ut
 Ecclesia tanti Principis obitu
 maximis agitata mœrorib. Pro-
 tectorem, Coniunx Serenissima
 Vidua solatium senectutis, Pa-
 tria Patrem, subditi clementissi-
 mum Dominum, Hostes ter-
 rorem,

rorem, Saxonia uniuersa felicif-
 simum Rectorem, & affines cæ-
 teri, fraternitateq; iuncti Princi-
 patus amicum, Imperium deni-
 que fortissimum columnen expe-
 riatur, sub cuius nutu omnia
 tranquilla, pacata, quieta, auspi-
 cata, felicia & victoriosa sint: atq;
 non prius Saxonicae propaginis
 felicitas inter posteros pereat,
 quàm ultimam totum hoc,
 quod mundum appella-
 mus, ruinam pa-
 tiatur

D I X I.

*Errata quadam typographica in Orationem autore absente, irrepsere,
quorum potissima ita benevolus corrigat lector.*

p. 2. l. 7. à fine, lege nunc. p. 17. l. 1. tui. l. 5. à fine, incessanter. p. 25. l. 11. quâdam. p. 26. l. 15. labefactare-
tur. p. 29. l. 7. praelii. p. 34. l. 10. Fabio. p. 44. l. 16. Wernekind. p. 49. l. 8. à fine, cæsarie. p. 50. l. 3. à fine æmula.
p. 51. l. 1. post hærentes deleatur comma, p. 53. l. 8. à fine, Tu neque. p. 55. l. ultimâ, cæterarumque. p. 56. l. 12.
convector. NB. in supra marginali numero paginâ 21. error commissus est à typothetâ, positusque pro 21.
numerus 25. & sic continuatus est numerorum ordo, de quo monendum lectorem duxi ne defectum inde
colligat.

D I X I M

1759

1050

H. Sax. C. 73

